мбуулин соогуур хамтаараа ниидэлгын рограмма амжалта түгэсөөр дүүрэбэ

БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

40-дэхи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№145 (10206) | 1963 оной июниин 21, пятница | Сэн 2 мүнгэн

дорович Быковский Валентина Владимировна Терешкова хоёр Улаан Талмай дээрэ

ТАСС-ай фотохроника.

Советскэ Союзай Коммунис партиин Центральна Комитедэй Пленум тухай

ИНФОРМАЦИОННО МЭДЭЭСЭЛ

1963 оной июниин 19-дэ КПСС-эй Центральна Комитедэй Пленум дээрэ «Партиин соёл сурталай хүдэлмэриин ээлжээтэ зорилгонууд» гэһэн КПСС-эй ЦК-гай секретарь нүхэр Л. Ф. ИЛЬИЧЕВОЙ элидхэл зүбшэн хэлсэлгэ үргэлжэлөө.

Үглөөнэй заседани дээрэ иимэ хүнүүд үгэ хэлээ:

И. ЮСУПОВ (Казахстанай КП-гэй ЦК-гай нэгэдэхи секретарь), А. М. ТОКАРЕВ (КПСС-эй Куйбышевска промышленна обкомой нэгэдэхи секретарь), А. И. АДЖУБЕЙ («Известия» газетын главна редактор), В. А. СЕРОВ (РСФСР-эй Уран зураашадай союзай правлениин нэгэдэхи секретарь), З. Н. НУРИЕВ (КПСС-эй Башкирай обкомой нэгэдэхи секретарь), А. В. РОМАНОВ (СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Кинематографиин талаар гүрэнэй комитедэй түрүүлэгшэ), Ф. А. ТАБЕЕВ (КПСС-эй Татарай обкомой нэгэдэхи секретарь), Т. Н. ХРЕННИКОВ (СССР-эй Композиторнуудай союзай правлениин нэгэдэхи секретарь), В. Е. ЧЕРНЫШЕВ (КПСС-эй Приморско промышленна обкомой нэгэдэхи секретарь).

Дэлхэй дээрэ түрүүшын эхэнэр-космонавт Валентина Владимировна ТЕРЕШКОВА, космонавт Валерий Федорович БЫКОВСКИЙ гэгшэдэй замбуулинай дайдаар удаан саг соо ниидэхэ программаяа амжалтатайгаар дүүргэжэ, хараалагдаһан районда мэндэ һайнаар бууһан тухай нүхэр Н. С. Хрущев хэһэн мэдээсэлые Пленумдэ хабаадагшад нэрьемэ удаан альга ташалга болон баярай үгэнүүдээр угтаба.

Советскэ Союзай Коммунис партида, арадта! оронуудай арадуудта, правительствануудта! Бүхы түрүү хүн түрэлтэндэ!

-эй Центральна Комитедэй, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, Советскэ Союзай правительствын

ХАНДАЛГА

дайда соогуур баһа нэгэ асари отомо амжалтатайгаар дүүрэбэ. космонавтнууд нүхэд Валерий кий, Валентина Владимировна к-5», «Восток-6» гэжэ гайдонуудаар замбуулинай дайда эй турша соо хамтадаа ниидээд, — Совет Социалис Республи- газар дээрэ гэмгүй һайнаар

рэлхэг зоригто хүбүүн, коммускиин жолоодоһон «Восток-5» оной июниин 14-дэ табигдажа, байгаа. Энэ онгосо 119 часай эг дэлхэйе 81 дахин тойрожо, янга гаран километртэ ниидээ. вт нүхэр Быковскиин жолоодонгосо-одоной ниидэжэ ороһоор үрэхэеэ байхадань, совет арааган, коммунист нүхэр Терешн «Восток-6» гэжэ онгосо-одон 16-да табигдажа, замда гар-

вагай жолоодоһон «Восток-6» сай турша соо манай дэлхэйе 2 миллион шахуу километртэ

дайда соогуур хэгдэһэн энэ э замбуулин юртэмсэ тухай мари ехэ болгоо, оюун бэлигтэ конструкторнуудай, инженер- болон хүдэлмэришэдэй баймбуулинай онгосонуудай найн һайн байһыень үшөө дахин . Замбуулинай дайда соо урда удаан саг соо хэгдэһэн энэ ниихаае шэнэ мэдээнүүдээр баяүүд замбуулин юртэмсэ соогуур бүри холын ниидэлгэнүүдтэ, кые саашадань хүгжөөлгэдэ ха шанартай.

«Восток-6» онгосо-одонуудай соогуур шэнээр удаан саг соо ниидэлгэ замбуулинай дайдые түрүүлжэ нээһэн совет хүнэй най илалта, научно-техническэ болоно. Замбуулинай дайда үдэй хэһэн энэ зоримгой ниибүхы ниидэлгэнүүд шэнгеэр э хүсэнэй, оюун бэлигэй бэе, совет социалис олониитын һайн байһые харуулжа үгэдые шэнжэлэн мэдэхын түлөө түйлагдаһан һүр жабхаланта түрэл Коммунис партиин хүксизм-ленинизмын бүгэдые аар зоригжоһон совет хүнүүэрэлхэг зоригой, баатаршалболожо үгэнэ.

байгуулалта арадай түгэлдэр хүсэ шадалые бадаруулаа, агууехэ түйлалтануудта тэдэниие жагсаан бодхоогоо. Совет экономикын түйлалтанууд научно-техническэ ухаан бодолой шууд түргэнөөр дэбжэлтэ, капитализмтай амжалтатайгаар хэгдэжэ байһан экономическа мүрысөөн, шэнэ хүнэй урган гаралга — совет газар дээрэ байгуулагдаһан асари ехэ, һайн һайхан бүхы юумэнүүд марксизм-ленинизмын үзэл сурталай илалтые, социалис байгуулалтын илан мандалгые харуулна гэжэ бидэнэр, хилын саанахи манай бүхы ханинар тоолоно.

Замбуулинай нюусануудые совет хүнэй зохёохы ухаан бодол бүри саашань, улам гүнзэгыгөөр мэдэдэг болоһо байна, тэрээндэ аяар холын одо мүшэнүүд улам бүри дүтэ болоно. Замбуулинай дайда соогуур совет хүнэй табиһан шэнэ зам бүхэн замбуулинай дайдые амгалан зорилгоор шэнжэлэн мэдэхын түлөө тэмсэлдэ совет арадай түйлаһан түрүү һуурииe совет наука, техникэ батаар эзэлһэн зандаа ябана гэжэ эли тодоор гэршэлжэ үгэнэ.

Имагтал манай Эсэгэ оронойхидой замбуулинай дайда руу хэнһээшье түрүүн нэбтэрэн ороһые, замбуулинай дайдые шэнжэлхэ үе сагай манай газар дээрэ эхилһые энэ баяр баясхалантай сагта совет хүнүүд ехэ омогорхолтойгоор, баяртайгаар дурдан һанана. Советскэ Союз хадаа Газарые тойрон дабшадаг хэмэл одые анха түрүүн замда гаргаа, СССР-эй тугхание һарада эгээн түрүүн эльгээгээ, амитадтай онгосо-одонуудые замбуулинай дайда руу түрүүлжэ табяа, хэнэйшье шэнжэлжэ үзөөгүй замбуулинай замаар хүниие түрүүлжэ ябуулаа, асари ехэ илалта түйлаа. Энээниень бүхы түрүү хүн түрэлтэн альга ташан, баяртайгаар угтана.

Замбуулинай дайдые баатарлигаар шэнжэлэн мэдэлгын алдарта түүхэдэ лётчик-космонавтнууд, замбуулинай онгосонуудай командирнууд Юрий Гагаринтай, Герман Титовтой, Андриян Николаевтай, Павел Поповичтой зэргэлүүлэн шэнэ нэрэнүүдые — Валерий Быковскиин, Валентина Терешковагай нэрэнүүдые совет арад мүнөөдэр алтан үзэгүүдээр бэшэбэ.

Замбуулинай дайда соогуур удаан саг соо хамтаараа хэгдэһэн ниидэлгэ амжалтатайгаар дүүрэә, энэ ниидэлгэ ямар онсо шэнжэтэйб гэхэдэ, «Восток-6» онгосо-одоной командирынь манай Эхэ ороной баатарлиг басаган, Совет Социалис Республикануудай Союзай эрхэтэн, дэлхэй дээрэхи түрүүшын эхэнэр-космонавт нүхэр Валентина Владимировна Терешкова байгаа бшуу. Нүхэр Терешковагай габьяа совет эхэнэрнүүдэй — эсэшэ сусашагүй ажалшадай, арадуудай амгалан тайбан байдалай, зол жаргалай түлөө эдэбхитэй тэмсэлшэдэй, коммунизм байгуулагшадай агууехэ алдар солые арьбадхаа.

Манай Эхэ ороной алдарта хүбүүн болон басаган нүхэд Быковский, Терешкова ёһотойл баатаршалга гаргаа, космонавтын эрхим һайн шадабаритай байһанаа харуулаа, замбуулинай харгы замуудаар гайхамшагта замбуулинай онгосонуудые эрэлхэг хатуу зоригтойгоор жолоодон ябаа. Хүндэтэ нүхэд Быковский, Терешкова, Таанадаар Коммунис парти, совет арад омогорхоно.

Лётчигууд-космонавтнууд, эрдэмтэд, конструкторнууд, инженернүүд, технигүүд, хүдэлмэришэд, гайхамшагта онгосо-одонуудые байгуулгада, замбуулинай дайда соогуур олон үдэрэй ниидэлгэнүүдые бэелүүлгэдэ хабаадаһан бүхы хүнүүд иимэ орёо нарин ниидэлгэнүүдэй амжалтатай байхын тулада үрэ ехэтэйгээр ажаллаа. Эхэ оронойнгоо үмэнэхи арюун нангин үялгануудаа нэрэтэй солотойгоор дүүргэә.

Газарые тойрон дабшадаг түрүүшын хэмэл одоной Советскэ Союзда табигдаһаар зургаа хүрэхэгүй жэл үнгэрөө, теэд замбуулинай дайдые шэнжэлэн мэдэхэ замда манай орон ямар ехэ алхамуудые хэһэн байна гээшэб. Замбуулинай дайдые шэнжэлэн мэдэхэ талаар Советскэ Союзай, тэрэнэй баатарлиг арадай бүхы түйлалтанууд хүн түрэлтэнэй дэбжэлтэдэ, дэлхэй дээрэ эб найрамдал хангаха агууехэ хэрэгтэ туһална. Манай замбуулинай онгосо-одонууд Газар дээгүүр ниидэн гарахадаа, эб найрамдалые юрөөн уряалдаг, коммунизм байгуулагша совет хүнүүдэй амгалан ёһоной эрмэлзэлгые элирүүлэн харуулдаг байна.

Буу зэбсэг яаралтайгаар түхеэрэлгые болюулхыень, буу зэбсэг бүгэдэ ниитэәрэә, хүсэдөөр хуряахыень, бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдалай хэрэгэй илан мандахын түлөө оролдосотойгоор тэмсэхыень манай планетын бүхы оронуудай правительствануудые, бүхы арадуудые бидэнэр уряалнабди. Хүн түрэлтэнэй оюун бодолой асари ехэ амжалтанууд, научна түйлалтанууд, эб найрамдал хангаха һайн һайхан хэрэгтэ туһалаг лэ.

Совет арад хадаа баатарлиг ажалаараа коммунизмын гэгээн гэрэлтэ байшангые бодхоно, өөрынгөө социалис гүрэнэй хүсэ шадалые эсэшэ сусашагүйгөөр бэхижүүлнэ. Шэнэ байдал байгуулжа байһан олон миллион хүнүүд манай Эхэ ороной уужам ехэ нютагуудта зохёон байгуулхы ажалаа оролдосотой хэшээлтэйгээр хэжэ байна. Эрэлхэг зоригто космонавтнууд нүхэд Быковский болон Терешковагай габьяа коммунизм байгуулгада шэнэ илалта түйлаха хэрэгтэ совет хүнүүдые зоригжуулна.

Коммунизм байгуулагша совет арадта алдар соло!

Замбуулинай дайдые баатарлигаар шэнжэлэн мэдэгшэдтэ алдар соло!

Эб найрамдалай, дэбжэлтын хэрэгэй илалта тээшэ, урагшаа!

КПСС-эй ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕТ | **СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМ** | **СССР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕТ**

Эрдэмтэд, конструкторнууд, инженернүүд, техникүүд болон хүдэлмэришэдтэ, „Восток-5", „Восток-6" онгосо-одонуудаар замбуулинай дайда соогуур космонавтнуудай хамтадаа удаан саг соо ниидэлгэ бэелүүлгэдэ хабаадаһан бүхы коллективүүд болон организацинуудта,

СОВЕТ КОСМОНАВТНУУД

нүхэр Валерий Федорович БЫКОВСКИДО, нүхэр Валентина Владимировна ТЕРЕШКОВАДА

Хүндэтэ нүхэд!

Хүндэтэ манай Эсэгэ оронойхид!

Замбуулинай дайдые шэнжэлэн мэдэлгын түүхэдэ эдэ үдэрнүүдтэ баһа нэгэ алдарта хуудаһан бэшэгдээ, замбуулин юртэмсын нюусануудые хүнэй элирүүлэн мэдэлгээр шэнэ шухала алхам хэгдээ. Мүнөө замбуулинай дайда соогуур орёо нарин эрхэ байдалда хамтаараа удаан саг соо ниидэлгые Совет Социалис Республикануудай Союзай эрхэтэд нүхэр Валерий Федорович Быковский, нүхэр Валентина Владимировна Терешкова «Восток-5», «Восток-6» гэжэ онгосо-одонуудаар бэелүүлээ. Энэ хадаа совет хүнүүдые онсо ехээр баясуулан омогорхуулна.

Космонавтнууд Валерий Быковский, Валентина Терешкова удха шанарайнгаа талаар жэшээлэшэгүй ехэ габьяа гаргаа. Космонавтнууд нүхэд Быковский болон Терешковагай удаан саг соо хамта ниидэлгын үедэ научно-шэнжэлэлгын үргэн ехэ программа дүүргэгдээ, дэлхэйн наука болон соёл культурын баялигта шэнэ элитэ ехэ туһа нэмэри оруулагдаа. Совет баатар-космонавтнууд Юрий Гагаринай, Герман Титовой, Андриян Николаевай, Павел Поповичой, Валерий Быковскиин, дэлхэй дээрэхи түрүүшын эхэнэр-космонавт Валентина Терешковагай нэрэнүүдые хүн түрэлтэн хододоо омогорхолтойгоор дурдадаг байхал.

Замбуулинай дайда соогуур шэнэ хамтын ниидэлгые амжалтатайгаар дүүргэһэнтэйтнай дашарамдуулан, хүндэтэ нүхэд Валерий Федорович Быковский, Валентина Владимировна Терешкова, Таанадые үнэн зүрхэнһөө амаршалнабди. Совет арадай алдар солые арьбадхаһан, эрдэм ухаае баяжуулһан таанадай угаа ехэ габьяагаар Эхэ оромнай омогорхоно.

Манай эрдэмтэд, конструкторнууд, инженернүүд, техникүүд болон хүдэлмэришэдэй байгуулһан «Восток-5», «Восток-6» онгосо-одонууд замбуулин соогуур ниидэлгын хүндэ хүшэр эрхэ байдалда бүхы шалгалтануудые амжалтатайгаар барижа гараа. Бүхы ниидэлгын турша соо «Восток-5», «Восток-6» онгосонууд дээрэхи аппаратура нарин һайнаар, һаадгүйгөөр хүдэлөө.

Космонавтнууд нүхэд Быковский болон Терешковагай жэшээлэшэгүй ехэ габьяа совет арадай — тэмсэлшэарадай, ажалша-арадай оюун бэлигые шэнэ хүсэтэйгөөр харуулжа үгэнэ. Капиталис байгуулалтада орходоо социалис байгуулалта жэшээлэшэгүй ехээр бүлюу байһаниинь, манай Эхэ ороной — Совет Социалис Республикануудай Союзай түгэллэр хүсэ шадал, һүр жабхаланиинь бүхы дэлхэй дээрэ үнэмшэстэй тодоор үшөө дахин харагдаба.

Эрдэмтэдые, конструкторнуудые, инженернүүдые, техникүүдые, хүдэлмэришэдые, медицинскэ хүдэлмэрилэгшэдые — «Восток-5», «Восток-6» онгосо-одонуудые байгуулгада, замбуулинай дайда соогуур хамтын ниидэлгэ бэлдэлгэдэ болон амжалтатайгаар бэелүүлгэдэ хабаадаһан бүхы хүнүүдые Советскэ Союзай Коммунис партиин Центральна Комитет, СССР-эй Верховно Соведэй Президиум, СССР-эй Министрнүүдэй Совет халуунаар амаршална.

Замбуулинай гайхамшагта онгосонуудые байгуулһан совет эрдэмтэд, конструкторнууд, инженернүүд, техникүүд болон хүдэлмэришэдтэ алдар соло!

Эрэлхэг зоригто совет космонавтнуудта алдар соло!

Коммунизм байгуулагша баатарлиг совет арадта алдар соло!

Совет арадай бүхы илалтануудые зоригжуулан эмхидхэгшэ Советскэ Союзай Коммунис партида алдар соло!

Коммунизмын илалта тээшэ, урагшаа!

КПСС-эй ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕТ | **СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМ** | **СССР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕТ**

Н. С. Хрущев Валентина Терешковатай телефоноор хөөрэлдэбэ

Дэлхэй дээрэхи түрүүшын эхэнэр-космонавт В. В. Терешковагай бууһан газарһаа июниин 19-дэ Москвагай сагаар 15 час 10 минутада КПСС-эй ЦК-гай Пленумэй боложо байһан Кремльдэ хонходоод, Валентина Терешкова телефоной дэргэдэ байна, замбуулин түбиингөө ниидэлгые дүүргэһэн тухай мэдээсэхэә һанаа гэжэ дамжуулба.

Нүхэр Н. С. Хрущев телефоной дэргэдэ ерэбэ. Телефоноор хөөрэлдэһэн тухайнь доро толилогдоно:

Н. С. Хрущев. Алло, мэндэ амар, Валя!

В. В. Терешкова. Советскэ Союзай Коммунис партиин Центральна Комитедэй Нэгэдэхи секретарь, Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэдэ элидхэхэмни: дэлхэй түбиие олон дахин тойроһон ниидэлгэ амжалтатайгаар дүүрэбэ. Хүндэтэ даабари сүм дүүргэгдээ. Хараалагдаһан райондо, хүдөө тосхонһоо холо бэшэ буугааб. Гэмтэһэн газар үгы. Бэемни һайн.

Н. С. Хрущев. Таниие амаршалхадаа ехэ баярланаб. Нүхэд Брежнев, Микоян, Косыгин, Шверник — Центральна Комитедэй Президиумэй бүхы гэшүүд эндэ байна. Бултадаа ехэ баяртайнуудбди, эрхэтэнэйнгээ нангин уялгые шэн зоригтойгоор дүүргэһэндэтнай амаршалнабди. Замбуулин түби руу ниидэжэ, Та манай Эхэ оронииe суурхуулаат, совет эхэнэрэй нэрэ хүндые үшөө дээрэ үргөөт.

В. В. Терешкова. Һайн даа, Никита Сергеевич, халуун дулаан үгэ хэлэһэнэйтнай түлөө һайн даа.

Н. С. Хрущев. Дуунтнайшье дорюун соггой, үдэшын нааданһаа ерэһэндэл байнал.

В. В. Терешкова. Намайе ехэ хани халуунаар, оролдой ёһоор хилээмэ дабһаар угтаал, һайнаар эдеэлүүлээ.

Н. С. Хрущев. Хилээмэ дабһаар угтаа ха юм даа, эдеэлүүлээ гү?

В. В. Терешкова. Тиигээ, эдеэлүүлээ.

Н. С. Хрущев. Тиигээл хадаа һайн даа.

В. В. Терешкова. Һайнаар буугааб, газарынь жэгдэ байгаа. Бэемни тон һайн.

Н. С. Хрущев. Тиигэхэдээ ямаршье шулгархай гэмтэл үгытэй?

В. В. Терешкова. Хамар дээрэмнил хүхэрэн алдаа.

Н. С. Хрущев. Хамар дээрэтнай хүхэрэн алдза бы даа?

В. В. Терешкова. Хамаагүй ааб даа, эдэгэнэ аабза!

Н. С. Хрущев. Тиимэ, эдэгэхэ! Танай һайн байһанда бидэнэр бултадаа ехэ баяртай байнабди. Врачнууд Таниие үзэг, амарагты. Москва ниидэжэ ерэхэдэтнай Таниие ехэ гэгшээр, ёһотойгоор угтахабди.

В. В. Терешкова. Танай оролдолго гаргаһанайтнай түлөө зүрхэ сэдьхэлэйнгээ гүн дундаһаа ехэ һайниие хүргэнэб. Замбуулинда ниидэжэ ябахадаа, Таниие ехэ һайнаар дуулаа һэмби, холбоомнай ехэ һайн байгаа.

Н. С. Хрущев. Би Таниие баһа ехэ һайнаар дуулаа һэмби, телевиденеэр харааб, нюуртнай баяртай согтой байгаа һэн. Иимэ байхыетнай хараад баярлаабди, дээрэ ябахадаа ямаршьегүй байнат гэжэ хараабди, спортсменүүдэй хэлэдэгэй ёһоор, бэеэ бэелэнги ябаат. Та амархаар болоо гүт?

В. В. Терешкова. Тиимэ, докторнууд намайе гартаа абанхай, амаруулхаа абаашахаяа байна. Никита Сергеевич, Танда үшөө дахин һайн байнат гэжэ хэлэхэмни. Правительствын бүхы гэшүүдтэ миниие, миниие хани нүхэдэй ехэ гэгшын мэндэ амарые дамжуулыт.

Н. С. Хрущев. Һайн даа, Пленум дээрэ энээн тухай хэлэхэбди. Мүнөө забһарлалга болоод байна, 4 сагһаа заседани эхилхэ.

В. В. Терешкова. Пленумэй үмэнэһөө амаршалһанайтнай түлөө һайн даа.

Н. С. Хрущев. Пленум ехэ баяртайгаар Таниие амаршалаа. Танай буужа ерэхэдэтнай бидэнэр энээн тухай мэдээсээбди, ниидэлгээ һайнаар дүүргэһэндэтнай Таниие Пленумдэ хабаадагшад хүл дээрээ согсоод амаршалаа, ехээр хүхеэ, омогорхоо.

В. В. Терешкова. Ехэл һайн даа, һайн даа!

Н. С. Хрущев. Уулзатараа баяртай, Валентина Владимировна!

В. В. Терешкова. Уулзатараа, Никита Сергеевич!

ПАРТИИН СОЁЛ СУРТАЛАЙ ХҮДЭЛМЭРИИН ЭЭЛЖЭЭТЭ ЗОРИЛГОНУУД

1963 оной июниин 18-да КПСС-эй Центральна Комитедэй Пленум дээрэ КПСС-эй ЦК-гай секретарь нүхэр Л. Ф. ЙЛЬИЧЕВОЙ хэһэн элидхэлэй үргэлжэлэл)*

Манай орон дотор олониитын радио-дамжуулга эмхидхэхэ гэһэн ленинскэ хараа бодол бэелүүлэгдөө. Арадай ажабайдалда, ажаһуудалда совет радио бүхөөр ороо. Радиогой хүдэлмэрилэгшэд һүүлэй сагта дамжуулгаяа бага зэргэ һайжаруулаа.

Гэхэтэй хамта, үшөө хэды олон һула, бодолгүй, һонин бэшэ дамжуулга хэгдэнэ гээшэб! Радиогой олон дутагдалнууд юунһээ болоноб гэхэдэ, техническэ бааза, радио-дамжуулга эмхидхэхэ үрдын гурим дээшэлһэн эрилтэтэй зохилдоногүй. Радио — саарһагүй, зай мэдэхэгүй газетэ олон миллион хүнүүдтэ зорюулагдаһан театр, хүгжэм мүн гээшэ. Радио-дамжуулгые олониитын бодото трибуна болгохо, партиин соёл сурталай хүдэлмэридэ, коммунизмын түлөө тэмсэлдэ тэрэнэй үүргые дээшэлүүлхэ, дамжуулгын шанар һайжаруулха, шэнэ арга бэдэрхэ ябадал радиогой шухалын шухала зорилго болоно.

Радио гэр бүлэдэ һайн нүхэр, ухаантай хөөрэлдөөшэ, һайн зүбшэлшэ болон орохо ёһотой.

Манай арад кинодо дуратай. Үдэр бүри 11 миллион хүн кинофильм хаража байдаг. Тэдэ кинокартина бүхэн харагшадта саг үргэлжэ баяр асардаггүй, оюун ухаань баяжуулжа, сэбэр сэхэ, һайн һайхан абари зантай болгодоггүй.

Ямаршье голодоһо, илангаяа үзэл бодолой талаар голодоһо гаргалга тэсэшэгүй. Киноискусствада хэгдэһэн голодоһон заһагдашагүй хойшолонтой. Һүүлэй үедэ хэдэ хэдэн һайн картинанууд бии болгогдоошье һаань, совет хүнүүдые хүмүүжүүлгэдэ туһалдаггүй, харин һаад хэдэг фильмнүүдшье гаргагдана. Творческо интеллигенциин түлөөлэгшэдтэй партн, правительствын хүтэлбэрилэгшэдэй хэһэн уулзалга дээрэ, тэрэшэлэн хэблэлдэ «Застава Ильича» мэтын фильмнүүд тон зүбөөр шанга шүүмжэлэлдэ ороо һэн.

Хэрэггүй, заримдаа оройдоо муу фильмнүүдтэ арадай ехэ мүнгэ зөөри гарана.

«Любушка» гэжэ фильм экран дээрэ гараа. Тэрэ фильм гүрэндэ 109 мянган түхэригэй сэнтэй болоо. Тэрэнэй 70 мянганиинь түсэбһөө гадуур түлэгдөө. Фильмын хэгдэжэ байхада ганцахан миин байлгаһаа 22 мянган түхэригэй гарза ушараа. Миин байлга гээшэнь юуб? «Морин унтаагүй» — 2000 түхэриг, «актер ажалдаа һоггуугаар ерээ» — 1600 түхэриг гэхэ мэтэ болоно. Архи ууха ябадалыеньшье гүрэнэй түлэжэ байһаниие ойлгоно бэзэт.

Мүнгэ зөөри хии тала руу ехээр хаягдаа гээшэ ааб даа. Зүгөөр муу кинофильмнүүд ухаан бодолой талаар хүн зондо ямар ехэ хоро хүргөөб гэжэ хэн тооложо шадахаб? Урма зориггүй, ямаршье урагшаа һаналгүй байдалай хорото нүлөөгөөр хэды олон залуушуулай һанал бодолые гутаан муудуулаа гээшэб? Манай киноискусствада байһан буруу шэглэлые миин хараад байжа болохогүй. Манай партиин хүсэ ехэтэ энэ зэбсэг мохоорон муудажа, өөһэдынгөө тала руу буудажа байха болоо һаа яашье таарахагүй байна. Коммунизм байгуулагшадай ухаан бодолой, һанал сэдьхэлэй баялигые элирхэйлэн харуулһан, олониитэдэ нүлөө ехэтэй фильмнүүдые манай киноискусствоһаа совет арад хүлеэнэ. Немецкэ кинорежиссернууд Аннели болон Андре Торндайкнуудай буулгаһан «Ород оронд болоһон гайхамшагта үзэгдэл» гэжэ нэрэтэй айхабтар һонирхолтой киноэпопей мэтын мүнөө сагай үеын байдалые тодорхойлон харуулһан фильмнүүд манда хэрэгтэй.

Һүүлэй үедэ коммунис ёһоор хүмүүжүүлдэг олониитын арга зэбсэгүүдэй нэгэн болохо телевидени бии болоод, айхабтар түргэнөөр хүгжэжэ байна. Космосһоо хэгдэһэн дамжуулганууд совет телевидениин айхабтар ехэ амжалта болоо. Энэнь манай оронииие космовидениин эхи һуури табигшань болгоо. Космосһоо буулгажа абтаһан, зүрхэ сэдьхэл хүдэлгэмэ зурагуудые бидэнэр бултадаа телевиденеэр хараабди. Хэдэн зуу мянган хүнүүдые хангадаг манай совет телевидени арад зониие политическэ, идейно-эстетическэ талаарнь хүмүүжүүлхэ, коммунис ёһоной ажабайдалые нэбтэрүүлэн номнохо хүсэ ехэтэ зэбсэг ха юм. Телевидени гээшэ совет искусствын хани нүхэрынь мүн, тэрэниие хэдэн миллион зондо улам дүтэ, улам ойлгосотой болгоно.

Нүхэдүүд! Соёл сурталай хүдэлмэриин ямаршье шэнэ зэбсэгүүдэй бии болоо һаа, пропагандистын, лекторэй, агитаторай үнэн сэдьхэлэй һайн һайхан үгэһөө үлүү юумэн олдохогүй.

Манай парти дотор политическэ гэгээрэлэй үргэн ехэ һуралсал ябуулагдана. Нэгэ хэды мянган эдэбхитэд бэшэ, харин олон миллион хүдэлмэришэд, колхозникууд, интеллигентнэр марксистско-ленинскэ теориие шудалан үзэнэ. Ажалшадай экономическэ һуралсал бүришье ехээр үргэдхэгдэжэ байна. Политическэ гэгээрэлэй һуралсал гээшэ ганцахан лэ теоретическэ талаарнь хүн зониие һургаад дүүрэхэ ёһотой бэшэ, харин бодото ажабайдалда эдэбхитэй нүлөө үзүүлжэ, предприятиин, колхозой, совхозой, эмхи зургаанай ажал хүдэлмэриие һайжаруулха талаар туһа нэмэри хэхэ зэргэтэй.

Политическэ гэгээрэлэй һуралсал ябуулхадаа, политическэ болон технико-экономическэ эрдэм ухаанай гол ёһо гуримуудые зүбөөр зохилдуулан хэрэглэхэ шухала. Политическэ эрдэмээ бэеэ даагаад өөрөө шудалха гээшэ марксизм-ленинизмые шудалха эгээн аша үрэ ехэтэй арга зэбсэг байһан дээрэһээнь энээндэ эгээн шухала анхарал табихаар болоо.

Политическэ һуралсал эмхидхэхэдээ хүнэй һайн дурые хараадаа абаха гээшэ гол ёһо гурим болохо зэргэтэй. Ажалшан бүхэн өөрынгөө эрдэм мэдэсые дээшэлүүлжэ, оршон тойронхи байдалые улам гүнзэгыгөөр, хүсэд дүүрэнээр харадаг болохын түлөө һайн дураараа оролдохо ёһотой бшуу. Политическэ эрдэмээ дээшэлүүлхэ гээшэ юуһээшье түрүүн өөртэнь шухала гэжэ коммунист бүхэн, совет хүн бүхэн ойлгохо ушартай. Эрдэмээ дээшэлүүлхэдэ хүнэй ажабайдал улам бүри һонирхолтой, удха түгэлдэр, гоё һайхан болодог. Иигэжэ, үнэхөөрөө, политическэ ухаан мэдэрэлээ зорюута дээшэлүүлхэ хүсэлтэйл байгаа һаа, энэ хэрэгтэ амжалта түйлагдажа болохо бшуу.

Марксизм-ленинизмын һуралсалда үнэхөөр шэнжэлхы ёһоор саг үргэлжэ хандахатай хамта, эрхим һайн эрдэмтэдые эдэбхитэйгээр хабаадуулаал һаа, бодото дээрэ гүнзэгы удхатай, нүлөө ехэтэй байханиинь мэдээжэ.

Ажалша ниитые материалис ёһоной үзэл бодолтой, коммунис гурим журам сахидаг байхаар болбосоруулха ябадалда манай эрдэмтэд һайса хабаададаг. Совет эрдэм ухаанай энэ һайн һайхан үг заншалые бүхы хэмжээгээрнь үргэдхэн хүгжөөхэ шухала. «Знани» гэжэ общество яһала ашатай туһатай ехэ хүдэлмэри ябуулжа байна. Элитэ ехэ совет эрдэмтэдэй үүсхэлээр бии болоһон олониитын энэ эмхи манай ороной гэгээрэл болбосоролой ажабайдалда шухала нүлөө үзүүлээ. Энэ общество өөрынгөө ажал ябуулгые саашаданиинь бүхы хэмжээгээр үргэдхэхэ зэргэтэй.

Ёһо тэдыгээр, хайша хэрэг хандаха ябадал ойлгуулалмжын, соёл сурталай хүдэлмэридэ айхабтар ехэ хоро хүргэнэ. Нэгэ тосхондо гү, али оршон тойронхи нютагта арай арайхан үзэг бэшэг мэдэхэ нэгэ-хоёр хүнүүдэй олдодог байһан тиимэ саг байгаа бэлэй. Газетэ гэжэ хүртэдэггүй һэн, радио һаял бии боложо эхилээд байгаа. Тэрэ гэһэнһээ хойшо ниилээд үни боложо, ехэшье үһан урдаа юм ааб даа. Совет хүнэй ажабайдал, ухаан мэдэрэл үндэһөөрөө хубилаа.

Тиихэтэй хамта ниитэ ойлгуулалмжын хүдэлмэри ябуулхадаа олохон ушарнуудта энэ хубилалтануудые хараада абангүйгөөр, хуушан, зайдал болоһон арга дүршэл хэрэглэнэбди. Хүн зониие зоригжуулжа шадамаар, ажалай һайн жэшээ дээрэ тэдэниие һургадаг, эдэбхи үүсхэл хүгжөөхэ шадабаритай, олондо мэдээжэ болоһон хүнүүдые ойлгуулалмжын хүдэлмэридэ саашадаа саг үргэлжэ хабаадуулха ёһотойбди. Һүүлэй жэлнүүдтэ ниитэ ойлгуулалмжын хүдэлмэриин шэнэ шэнэ арга дүршэлнүүд бодото ажабайдал дээрэһээ шалгаран гараа. Зүгөөр политическэ агитациин гол шухала зүйлынь хүн бүхэнтэй өөртэйнь ойлгуулалмжын хүдэлмэри хэхэ ябадал болоно.

Хэрбээ агитатор, лектор, пропагандист, үгышье һаа соёл гэгээрэлэй эмхи зургаанай хүдэлмэрилэгшэ ажалшан бүхэнэй ухаан сэдьхэлдэ үнэхөөрөө хүрэжэ шадаал һаа нүлөө ехэтэй байдаг.

Хүрэһөөр харахада, библиотекые даагшын үүргэ тон багахан шэнги ха юм. Зүгөөр хүн зониие хүмүүжүүлхэ ябадал тэрээнһээ ямар ехээр дулдыдана гээшэб! Ямар ном уншагшань тэрэ һанамжалан дурадханаб, юун тухайда, хайшан гэжэ уншагшадаараа хөөрэлдөө хэнэб, уншагшадай үргэн ехэ суглаа зарлана гү — эдэ бүгэдэ юрын албан ажалай хэрэг бэшэ, харин соёл сурталай айхабтар ехэ асуудалнууд гээшэл. Наада захынь абахада, манай библиотекэнүүд зуу гаран миллион уншагшадтай байна ха юм.

Клуб, соёлой байшан, библиотекэ, музейнүүдэй хангалтагүйгөөр ажаллажа байһан тухайнь шүүмжэлхы мэдээсэлнүүдые дуулажал байдагбди. КПСС-эй ЦК-да бэшэг эльгээһэн нэгэ хүнэй тон зүбөөр тэмдэглэһэнэй ёһоор, манай бүхы соёл гэгээрэлэй хүдэлмэридэ эгээн дээдэ зонхилогшонь олохон ушарнуудта мүнгэн болошоод байнал. Зарим республиканудта клубуудай тоо бага боложо байна, үгышье һаа, хэдэн ехэ һуурин газарнуудта оройдоо ганца клуб хүртэнэ. Энэнь тон таарамжагүй. Хэдэн зуугаад клубууд баригдажа дүүргэгдээгүй байһаар.

Соёл болбосоролой хүдэлмэридэ олониитын үүсхэл эдэбхи үргэнөөр дэлгэрнэ.

Черкасска областиин хүдөөгэй залуушуулай гаргаһан һайн һайхан үүсхэл тухай манай ороной хүн зон хоёр үдэрэй урда тэд мэдээ ха юм. Тэдэнэр хүдөө нютагуудта өөһэдынгөө хүсөөр клуб, үхибүүдэй саад, һургуулинуудые барижа, соёл болбосоролой хүдэлмэриие һайнаар эмхидхэхэ гэжэ шиидэ. Зүгөөр хэбтэһэн хони бодхоодоггүй түлюур хүнүүд соёлой хүдэлмэридэ үшөөл бии. Клубнай оройдоо заһабарилагданагүй, библиотекарь ехэ муугаар ажаллана гэжэ байгаад хүдөө тосхоной гү, али һуурин газарай залуушуул гомдол оруулжа, элдэб эмхи зургаануудта бэшэгүүдые эльгээдэг. Хэн нэгэн, хаанаһаашьеб зорюута ерэжэ, клубай үүдые заһабарилха, сонходонь шэл табиха, шорой тооһыень хамаха, дэн носоохо һэн гээд тэдэнэр хүлеэжэл һуудаг.

Соёл гэгээрэлэй эмхи зургаануудай муугаар ажалладаг, ниитэ хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин һуладаһан газарнуудта элдэб эсын сектантнар, лама бандинар уурхайгаа түхеэржэ эхилдэг, архи тамхи уулган болодог, хулиган аашa гаргаха ябадал үзэгдэдэг.

В. А. Ланцова болон бусад колхозой гэшүүд эхэнэрнүүд КПСС-эй ЦК-да иигэжэ бэшэнэд:

«Бидэнэр районойнгоо эгээн холын нютагта һуудагбди. Хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд энээ руумнай тон үсөөхэн үзэгдэдэг. Ямар нэгэн ой тайга соо төөригшэһэн хүнүүд шэнгеэр ажаһуунабди. Замбуулинай дайда руу хүнүүдэй ниидэжэ байһан энэ үедэ манай колхозой гэшүүд кино гээшэ юун бэ гэжэ мэдэдэггүй. Энээниие тоншье этигэжэ ядамаар. Тиигэбэшье тэдэнэр мүнөө хүрэтэр, үнэхөөрөөл, ойлгоогүйл даа. Радио гэжэ манай эндэ байдаггүй, өөһэдтөө радиоузел бии болгохобди гэжэ байгаад бултадаа үгэеэ үгэдэг. Теэд хэзээшье шагнадаг болохомнай мэдэгдэнэгүй.

Нёдондо жэлдэ клуб бариха газар таһалжа үгэхэдөө бидэниие ехээр баярлуулаа һэн. Эхэнэрнүүд өөһэдөө газар малтажа, тэрэнэй һууриие түхеэрээ бэлэйбди. Теэд манай һанаһан хэрэг бүтээгүйл даа. Баһал үбэлэй хүйтэн болоходо гэр гэртээ һуугаад лэ, лото наадажа байхабди гэжэ һанахадаа досоомнай муудана. Теэд эрэшүүлнай лото наадахаяа хашараад, хаартaлдадаг болонхой. Иигэжэ наадажа байха дурагүйшье һаа, өөһэдынгөө нүхэдөөр хамта сагаа үнгэргэхын түлөө тиихэ баатай болонобди».

Энэ бэшэг хаанаһаа ерээ гэжэ һананабта? Холын хойто хизаарай ямар нэгэн булан тохойһоо эльгээгдээ аалам? Үгы даа, Ростовско областиин Матвеево-Курганска районһоо ерээ ха юм.

3. Литература, искусство — хүмүүжүүлгын хүсэ ехэтэ зэбсэг

Нүхэдүүд! Совет уран зохёолшодой, уран зураашадай, композиторнуудай, театрай болон киногой хүдэлмэрилэгшэдэй зохёохы ажал ябуулгые манай парти үндэрөөр сэгнэнэ, тэдэниие өөрынгөө үнэн сэхэ туһалагшад гэжэ тоолоно. Хүн зониие коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ, шэнэ хүниие болбосоруулха тухай асуудалай мүнөө үедэ партиин гол шухала зорилго болоод байхада, зохёохы ажалтанай үүргэ илангаяа ехэ болоод байна.

Литература, искусство гээшэ хүнэй ухаан бодолой гүн гүнзэгы мэдэрэлтэй нягта холбоотой, тиимэһээ тэрээндэ айхабтар ехэ нүлөө үзүүлхэ шадалтай коммунизм байгуулагша олон миллион зоной ухаан мэдэрэлые тэдэл бүридүүлэн дээшэлүүлдэг. Ушар иимэһээ зохёохы ажалай удха шанар, хараа шэглэл тухай асуудал соёл сурталайшье, политическэшье талаар айхабтар шухала байһаниинь мэдээжэ.

Зохёохы ажал ябуулгын асуудалаар манай партиин абажа байгаа хэмжээнүүдые хилын саана ехэ шууяатайгаар угтаа. Буржуазна номнолшод совет ороной соёл болбосоролой «унан һандаржа» байһан тухай худал хуурмагаар шаналдахаһаа гадна, хэнэйшье уряагүй байтар манай уран һайханай интеллигенциие хайрлан хамгаалжа байһан хэбэр үзүүлхые оролдоно. Теэд совет интеллигенциие хэнһээ абарха, хамгаалхые оролдоно гээшэб! Бодото дээрэ манай дайсад юундэ һанаата болонгы байна хаб? Социалис искусствын урагшатайгаар хүгжэхын түлөө анхаралаа ниитэрээ табина аал?

Үгы ааб даа, тэдэнэй худал хуурмаг хашхаралдаан хэниишье мэхэлхэгүйл. «Совет ороной соёл болбосоролой һандаран уналга» манай дайсадые һанаата болгоно бэшэл. Үнэхөөрөө, һандаран унаа һаань, тэдэнэр һайсал баясаха һааб даа. Харин мүнөө ондоо юумэн тэдэнэй уур сухалыень хүргэнэл. Юуб гэхэдэ, уран һайханай интеллигенциин дунда зүрилдөөн болохо гэжэ найдаһаниинь огто бүтээгүй, социалис искусствын хүсэтэ зэбсэгые арюун сэбэрээр, дайшалхы хурсаар бэлэн байлгаха тухай манай партиин гаргаһан уряае оронойнмнай зохёохы ажалтанай нэгэн һаналтайгаар угтаһаниинь дайсадай хоро шарыень бусалгана.

Манай дайсадай дунда гараһан ухаа мэдээгээ алдаан дээрэһээ харахада, ехэ зүбөөр, эгээл оножо сохилто хэгдэһэн байгаа хаш.

«Совет искусствын доройтолго» тухай хэлэхэ болоо һаа, энэмнай ехэл үбэнитэйлигөөр тараагдаһан үгэ хүүр гээшэл. Хэрбээ совет искусствын олон үетэнэй гайхамшаг бэлигтэнэй бүтээһэн зохёолнууд бүхы дэлхэйн үнэн сэхэ хүнүүдэй сэдьхэл зүрхые хүдэлгэжэ, ухаан мэдэрэлые татажа байһан мүнөө үедэ ямар доройтолго, һандарал тухай хэлэлтэйб. Советскэ Союзда искусствын унаһан тухай шашадаг хүнүүд манай концертнэ бүлэгэй, һайн һайн театрнуудай наада табихые нэгэ дахин харахадаа, үгышье һаа манай эрхим һайн зохёолнуудые уншахадаа, соггой хүхюун фильмнүүдые харахадаа ондоо хэлээр хэлэжэ эхилдэг.

Манай орон дотор уран һайханай ажал ябуулгын ямар хэмжээндэ байһан тухай сэгнэлтэ үгэхэдөө бидэнэр өөһэдыгөө муудхан доройтуулха ёһогүйбди. Манда омогорхохоор юумэн яһала бии ха юм даа. Агуу ехэ социалис искусстватайбди, агуу ехэ социалис уран зохёолтойбди.

Литература, искусствада манай партиин табидаг эрилтын гол удхань юун болоноб?

Түбхын түрүүндэ, искусство гээшэ арад зоной ажабайдалтай холбоо барисаагаа улам бэхижүүлхэ зэргэтэй, социалис реализмын искусствые, тэрэнэй партийна, арадай шэнжэтэй байха тухай ленинскэ хараа бодолые саашаданиинь хүгжөөн баяжуулха ёһотойбди. Искусство гээшэ ганцаашье ажабайдалые шэнжэлэн мэдэхэ талаар айхабтар шухала зэбсэг гэжэ манай парти харана бэшэ, харин тэрэниие хубилгажа шадаха, мүн дайсан харша буржуазна үзэл сурталтай тэмсэхэ талаар хурса шанга зэбсэг гэжэ тоолоно. Эгээл тиимэһээ манай литература, искусствада үзэгдэһэн эндүүтэй буруу хараа шэглэлые, үзэл бодолой талаар гараһан алдуунуудые манай парти шүүмжэлээ ха юм. Дайсан харша этэгээдүүдэй шургажа боломоор биишыханшье заһар зай манай парти гаргуулхагүйл.

Манай соёл культурын зарим нэгэн ажал ябуулагшад дайсан харша үзэл бодолтоной нүлөөдэ орожо, совет искусствын дайлан олоһон, бодото ажабайдал дээрэ шалгагдаһан ёһо гуримуудһаа гэдэргэ сухарьяа, буржуазна үзэл бодолтой эбтэй амгаланаар зэргэ оршон байха хараа бодолдо шэлжэн ороо гэжэ та бүгэдэ мэдэнэт.

Үзэл бодолой талаар гараһан эдэ алдуунууд зарим нэгэн залуушуулай зохёохы ажалда, мүн юрэнхы ажабайдалда ехэ муу нүлөө үзүүлээ. Теэд политическэ хүмүүжэл багатай залуушуулаашье хиваарлаагүй, харин бэедээ ехээр найдаһан, дан үнгэрүү ехээр магтуулжа толгойгоо эрьеһэн уран зохёолшодые, искусствын ажал ябуулагшадые дайража гараа. Дэлхэй дээрэ социалис болон буржуазна үзэл бодолой хоорондо хурса шанга тэмсэл боложо байна гэжэ тэдэнэр мартаһан байна. Искусствын партийна, арадай шэнжэтэй байдаг тухай ёһо гуримуудһаа тэдэнэр өөһэдынгөө зохёохы ажалда гэдэргэ сухарьяа, эрхэтэн ёһоной үндэр һайхан мэдэрэл нэбтэрүүлэн оруулхын орондо һанал бодолойнгоо, ухаан сэдьхэлэйнгээ ямар байһые ажаглан, гол түлэб тэдээн тухайгаа бэшэдэг байгаа.

Манай зарим нэгэн уран зохёолшод Совет оронойнгоо ажабайдалые зураглан харуулхадаа, ганса нэгэн хүндэ шүтэн һүгэдэдэг байһан үеын алдуунуудые совет обществын хүгжэлтын бүхы шатануудта партиин болон арад зоной хэһэн айхабтар ехэ хубисхалта ёһоной шэнэдхэл хубилгахы ажал ябуулгаһаа илгаруулжа шадаагүй. Зарим нэгэн хүнүүд манай арадай баатарлиг габьяата түйлалтануудта баясахаяа болижо, ажабайдалайнгаа һайн һайхан талые харуулхадань шоураа уршалган дуургүйтэдэг байгаа. Искусство гээшэ юумые буруушаан һандаргахадаа хүсэтэй байдаг юм, харин социалис реализмын баталан гуримнуудһаа һайн һайхан хараа шэглэл бодото байдалые дан үлүүсэ ехээр гоёохо баатай болгодог гэжэ хэлэхэ дуратай хүнүүд манай дунда бии.

Иимэ хараа бодолнууд соо хюмһанайшье хэрын шэнээн үнэн зүб юумэн үгы, хуу һөөргэ руунь худхажархёотой.

Социалис реализмын эгээн шухала юумэниинь, гол зүрхэниинь гэхэдэ, коммунис үзэл бодол баримталжа, уран һайханай образуудаар бүридүүлэн харуулагдаһан бодото ажабайдал мүн. Харин коммунизм байгуулагшадай бодото ажабайдал гээшэ газар дэлхэй дээрэ эгээн һайн һайхан общество байгуулха гэһэн үг зорилго болоно. Энэнь заримдаа шэрүүн шангашье, «ниилээд гашууншье» байжа болодог, зүгөөр тэмсэлшэдэй бодото һанал бодолые тодорхойлдог; энэнь хүн зоной һанал бодолые, ухаан сэдьхэлые урмашуулан баясуулдаг, харин ажабайдалай ямар нэгэн бэрхэшээлэй ушархада айжа зүрхэсэхэ, урмаа хухарха ябадал түрүүлдэггүй.

Жэжэ божо баримтануудые зорюута бэдэржэ олоод, энэнь иимэ, тэрэнь тиимэ гэжэ байгаад сонордуу ехээр дэбэргэн бэшэһэн уран зохёолшо бодото эрэлхэг зоригтой байһанаа оройдоо харуулнагүй ха юм. Харин эрхэтэн ёһоной үндэр һайхан мэдэрэлээр нэбтэрүүлжэ, коммунис үзэл бодолые хэлбэришэгүйгөөр баримталха ёһотой бшуу. Хара амяа хараха, хооһон үгэ дэлгэхэ, элдэб аяг аапа гаргаха, буржуазна үзэлтэнөөр һайдалдаха, хамаг харанхы бүрүүл юумэндэ үлүүсэ ехэ дуратай байха, алалга түгэс, һаруул һайхан юумые обёорхогүй ябадал гээшэ түрүү үзэлтэ ородой болон совет литературын хубисхалта ёһоной үг заншалһаа гэдэргэ сухарьһан ушар гээшэл. Зохёон байтуулхы ажалай урма баярые ойлгонгүйгөөр, уруу дуруу байһан шэнгеэр, совет хүнүүдые даншье һаа өөдэгүйгөөр, зоригжол багатайгаар харуулха гэһэн һэдэлгэнүүдтэй яһала дайралданабди.

Нэгэ үедэ манай литература, кино ба театрнуудта ухаан мэдэрэлээр өөдэгүй ахир, хамарһаа саашаа харадаггүй, һанал бодолоор түлюур хүнүүд ехэ олоор харуулагдадаг болоһон юм. Манай ажабайдалые нэгэ талаһаань зорюута зураглажа, багахан «үнэн юумые» үнгэрүү ехээр тодорхойлон харуулһан, зүгөөр агуу ехэ хэрэг ажалые тоодо абангүй гараһан тиимэ зохёолнуудые анхаралдаа абангүйгөөр орхижо болохо аал? Манай зузаан журналнуудта — «Новый мир», «Нева», «Юность» болон бусадта хэблэгдэжэ, совет олониитээр шүүмжэлэгдэһэн зарим нэгэн зохёолнуудые нэрлэхэдэшье болохо байгаа юм бэзэ. Зүгөөр эдэн тухай өөһэдөө авторнууд, редакторнуудынь юун гэжэ һанажа, бодожо байһанаа хэлэг лэ.

Уран һайханай ажалтанда партиин болон арадай зүгһөө улам ехэ **найдабари** үзүүлхэ бүринь тэдэнэр обществын үмэнэ бүри ехэ **харюусалгатай** байһанаа мэдэрхэ зэргэтэй.

Манай ажабайдалай олон янзые хүсэд дүүрэнээр харуулһан, ниитын ухаан мэдэрэлэй талаар элдэб хэмжээндэ байһан хүнүүдые зураглаһан зохёолнуудые бүтээхыень манай арад уран зохёолшодһоо, уран зураашадһаа хүлеэнэл. Тиихэтэйгээ хамта, тэдэнэр ажабайдалаа, үнэн зүбөөр харуулжа, гол шухала, шиидхэхы шанартай зүйлнүүдыень тодорхойлхо ёһотой. Социалис реализмын искусствада бодото ажабайдалые эдэбхитэйгээр шэнэдхэн хубилгажа байгаашад, түрүү зэргэдэ ябаһан хүнүүд гол һуури эзэлхэ болоно. Эгээл тэдэниие В. И. Ленин манай ороной бодото шэмэглэл, хүсэ шадалынь, тэрэнэй ерээдүйнь» гэжэ нэрлээ бэлэй.

Үхибүүдтэ, эдир залуушуулда зорюулһан зохёолнууд тухай дурдахадаа, һайн талые харуулһан геройнуудай хүмүүжүүлхы үүргые онсо тэмдэглэнэбди.

Манай ажабайдалай үнэн зүб талые, шэнэ общество байгуулхын түлөө совет арадай хэһэн хубисхалта тэмсэлэй һайн һайхан шэнжэ шанарые эли годоор харуулһан зохёолнууд лэ эдир залуушуулые баатаршалгада уряалжа, агуу ехэ Эхэ орондоо ннаг дуратай байхаар хүмүүжүүлжэ, аха үетэнэй зоригжуулхы жэшээгээр һургажа шадаха байнал. Ушар иимэһээ үхибүүдтэ, эдир залуушуулда зорюулһан номуудые, пьесэнүүдые, кинофильмнүүдые гаргаха талаар, үхибүүдэй, эдир залуушуулай уншаха ном гаргадаг хэблэлнүүдэй, журналнуудай, тэдээндэ хабаатай театрнуудай болон киностудинуудай хүдэлмэридэ улам ехэ анхарал табиха шухала.

Бүхы дэлхэй дээрэ үзэл сурталай талаар хурса шанга тэмсэлэй, ангиин байлдаануудай боложо байһан саг үедэ ажаһуунабди.

Үзэл сурталай талаар айхабтар ехэ тэмсэлдэ искусство татажа оруулагданхай, тэрэ хадаа хүнэй зүрхэ сэдьхэлые, ухаан бодолые буляалдаха, нүлөөдөө абаха гэжэ оролдохо» ушартай. Иимэ һэн хойнонь ямар нэгэн эблэрэлгэ, эбсэн үгэсэлгэ, үзэл сурталай талаар гэдэргэ сухарилга, хэлсээ баталалга гэжэ байха ёһогүй. Манай дайсад формализм, абстракционизм, декадентство гэхэ зэргын зэбсэгүүдые өөһэдынгөө тэмсэлдэ хэрэглэжэ, капитализмын номнолшодой бүйлүүлжэ үргүүлһэн үзэл сурталай талаар иимэ бүртаг үбһэнүүдые манай тариалан руу хаяжа үргүүлхэ хүсэлтэй.

Социализмда дайсан харша ямаршье хараа шэглэлэй урдаһаа манай парти эрид тэмсэхэл, хамаг һайн һайхан юумые бэедээ шэнгээһэн коммунизмын агуу ехэ, үнэхөөр шэнэ искусство бии болгохын түлөө нэгэн талаһаа формализмын ёһо тэды аяг аашануудта, нүгөө талаһаа ойлгогдосогүй бүрүүл, ахир һула зохёол бэшэхэ ябадалда эсэргүүсэн тэмсэдэг байгаа, саашадааншье тэмсэхэ байна.

Уран һайханай зохёолнуудай удха шанар тухай манай партиин баримталдаг хараа шугам агуу ехэ багша, вождь Владимир Ильич Ленинэй бэшэһэн номууд соо үндэһэлэгдэнхэй, КПСС-эй Программа дотор найруулан хэлэгдэнхэй, Н. С. Хрущевой хэлэһэн удха түгэлдэр үгэнүүд соогуур тодорхойлон хүгжөөгдэнхэй. Партийна болон арадай шэнжэтэй, удха түгэлдэр уран хурса зохёолнуудые бүтээхэ тухай Ленинэй хараа шугамые манай парти баримталдаг байгаа, саашадааншье баримталхань дамжаггүй. Манай искусствада гараһан формализмын, абстракционизмын шэнжэтэй алдуунуудые шүүмжэлхэдэ, хамаг хүгжэлтэ аалидан зогсошохо, мүн ганса нэгэн хүндэ шүтэн һүгэдэдэг байһан үеын хазагайралнууд искусствые хүтэлхэ талаар баһа дахяад һэргээгдэхэнь бэшэ гү гэһэн үгэнүүд ямаршье үндэһэгүй байна. Манай бүхы ажабайдалда, тэрэ тоодо литература, искусствыешье хүтэлбэрилхэ ябадалда ленинскэ ёһо гурим, ленинскэ хараа шугам баримталагдадаг болонхой.

Литература, искусство гээшэ манай ниитэ партиин, бүгэдэ арадай хэрэгэй таһаршагүй хубинь ха юм.

Үзэл сурталда гараһан дайсан харша шэглэлнүүдэй урдаһаа В. И. Ленинэй ямар шэрүүн шангаар тэмсэдэгыень, искусствые хүтэлхэ талаар гараһан хайша хэрэг, нойшо нозогой, эрилтэ багатай хэмжээнүүдые тэрэнэй хорон хурсаар наада барин шүүмжэлдэгыень һанаад үзэел. Манай парти Ленинэй хараа шугамые үнэн зүбөөр сахижа, үзэл сурталай талаар асуудалнуудта харюусалгагүй байха ябадалые, хайшан хэрэг, һаланаар хандалгые эрид шууд буруушаана. Үнэн зүб хараа шугам баримталдаг хүнүүд үзэл сурталай талаар хэдыдэшье умоорэгдэжэ, харин дайсан харша үзэл баримталагшадай зохихо ёһоор хаһаргдажа байха эгээл тиимэ архa байдал тогтоохо зэргэтэйбди.

Нэгэн үедэ зарим зохёохы ажал ябуулагшад ганса нэгэн хүндэ шүтэн һүгэдэдэг үеын хойшолонгуудтай тэмсэхэ хэбэр үзүүлжэ, юрэнхы дээрэнь искусствые партиин зүгһөө заатагүй хүтэлхэ хэрэгтэй юм гү, али үгы гү гэжэ ойлгожо ядадаг болоо һэн, уран һайханай ажалтанай олониитын үмэнэ уялгатай байһан тухай, литература, искусствын хүмүүжүүлхы үүргэ тухай дурдахада, тэдэнэр хайша хэрэгээр, хүйтөөр энеэбхилэн хандадаг байгаа.

Баһал тиихэ үедэ манай зарим нэгэн партийна, советскэ хүдэлмэрилэгшэд политическэ мэдэрэлээ һуладхаһан дээрэһээ алдуутай буруу шэглэлнүүдые хайхарангүйгөөр орхижо, хүбхэй хооһон хэлээ дэлгэгшэдэй урда ретроградууд, консерваторнууд гүүлнэ аа гүбти гэжэ айһан, һүрдэһэн байна. Үнгэрэжэ ерэхэдээ, зарим нэгэн эмхинүүдтэ «социалис реализм», «партийна үзэл», «арадай шэнжэ», «үзэл сурталай тала» гэһэн үгэнүүдые хэлэхээшье айгүйрхэдэг болоһон ушар гараһан юм.

Үнэн зүб замһаа хадууржа, алдуу эндүү гаргаһан уран зохёолшодые, искусствын ажал ябуулагшадые манай парти хурсаар шүүмжэлнэ. Үзэл сурталай асуудалда ямар нэгэн сухарилта, эблэрэл гэжэ байха ёһогүй ха юм. Зүгөөр политическэ талаараа манда гол дүтын хүнүүд тухай, уран һайханай совет ажалтан тухай иигэжэ хэлэнэбди гэжэ бидэнэр бүгэдэ ойлгонобди. Зорилго юуб гэхэдэ, тэдэниие сохидуулан зайсуулха бэшэ, харин үзэл сурталай, уран мэргэжэлэй талаар гаргаһан алдуунуудаа ойлгожо, өөһэдынгөө оюун бэлигые коммунизмын хэрэгтэ, арад зоной хэрэгтэ хүсэд дүүрэнээр зорюулха ябадалдань туһалха ёһотойбди.

Иимэ алдуу гаргаһан
таниие огто найда
хаяа болиһон зон
лоо һаа, манай па
даг хараа шугамда
байна.

Хүсэд һайнаар
үрилшалан шиидхэ
Тэдэ хүнүүдэй урда
шэбди, харин тэдэни
лоо дайсан харша ү
даһаа эсэргүүсэнэбди
хэрэгтэй.

Тиихэ зуура үзэл
лаар гараһан хэлбэр
тай тэмсэл саг зуу
ааб даа, нэгэ хэды
хамаг юумэн дүүрэж
тагдаха байха, мүн
гарангүйгөөр, тиигэд
хэ гэжэ һанадаг хүн
буруугаар бодоно
халаха байнабди. Эн
шухала хэрэг гээшэ
парти саг зуурын
гүй, харин уран һа
ябуулын али бүхы
ленинскэ ёһо гурим
шуулхын түлөө эри
хэгэ гээшэл. Тиимэ
болгоотой уран һайха
тан бүхэн мүнөө үе
һээ ажаглан хараа
жа байхагүй, һанал
гүй, үгышье һаа алд
аад, бэерхэн үсэр
гэлдэнги этэгээдүүд
ра бэдэрэн хүлеэха

Уран зохёолшо,
гээшэ бүхы үг зо
тай ниитын ажал
ехээр һонирхогшо, х
халые шэнжэлэгшэ

Харин манайда я
тохёолдооб гэхэдэ,
уран зураашад,
киногой ажал ябуул
даа өөһэдын холбоо
хэй, тиимэһээ дура
һаа өөһэдыгөө м
хан хүреэ соо эрье
хэ баатай болонхой.
интеллигенциин
холбоо барисаагүй
лые болюулжа, бүхы
таниие нэгэ нии
оруулха тухай ку
ажал ябуулагшадай
жэхээр байна гэжэ

Уран һайханай
гохо арга дүршэл,
лай, уран мэргэжэ
ниитэ зорилготой
бүхы зохёохы ажал
хэ тухай баадхана.
искусство арадай
холбоо барисал ул
һаниинь найдамта

Март һарада бол
хойшо балайншье уд
гүй. Тиигэбэшье зо
эмхинүүдтэ яһала
болоо, литература,
дэлмэрилэгшэдэй
элитэр дээшэлэ
шоодэр харанабди.
ханай творчеств
һон алдуутай
жэлһэн ябадалые
ажал ябуулагшад
гаар һайшаан
шүүмжэлхэдээ арад
баялигые арьбадхах
твын уран һайхан
хүгжөөхэ зорилгоор
һан шэнэ анхарал
жа эдэ ажал ябуу

Орон доторхи л
искусствые сааш
гэһэн партиин ор
уран мэргэжэлэнь
дото хэрэгээр ха
КПСС-эй ЦК-гай
таахань совет зуун
өөһэдынгөө ажал
да, ямар зохёолнуу
сэдуулжэ байһан т
дын хуудаһануу
хадаа КПСС-эй ЦК
манай партида у
хамтадаа эльгээһэ
лоно.

Ахамадшье, залу
нууд, композиторну
шад, киногой боло
ябуулагшад коммун
байгаа агуу ехэ үе
шэнэ зохёолнуудые
дань ажаг һэжэг бай

IV. Партийна хүтэлбэри — соёл сур хүдэлмэриин амжаха эшэ үндэ

Нүхэдүүд! Ленинизм хадаа обществоёо хүтэлбэрилхэ хэрэгые, партиин бүхы политикые эрдэм ухаанай бата бэхи үндэһэ һуури дээрэ табижа, обществоёо эрдэм ухаанай үндэһөөр хүтэлбэрилхэ гол ёһонуудые тодорхойлно.

Ямар гол ёһонууд гээшэб?

— Түбхын түрүүндэ, түүхые бодото дээрэнь зохёон байгуулагша арад зондо гүн өхээр этигэхэ, политическэ хараа шугамаа олониитын аша туһада зорюулан тодорхойлхо хэрэгтэй.

Обществоёо эрдэм ухаанай ёһоор хүтэлбэрилхын тулада обществын хүгжэдэг хуули ёһонуудые мэдэхэһээ гадна, мүн олониитын заха хизааргүй найдабари болон дэмжэлгые хэрэглэхэ шухала. Олониитэтэй таһаршагүй нягта холбоотой байха, ажалшадай аша туһын тулада оролдохо гээшэ партиин ажал ябуулгын дээдэ зэргын хуули ёһон мүн. Теори болон бодото хэрэгэй таарaлдал, партиин политикые саг үргэлжэ тайлбарилан ойлгуулха, бодото тэрэнь бэелүүлхэ, политическэ хараа шугамаа олониитын дүй дүршэлөөр ходо шалгаха ябадал шэнжэлхы эрдэм ухаанай ёһоор хүтэлбэрилгын зайлашагүй зүйл болоно. Энэ гол ёһонһоо хадуурбал субъективизм ба хорото балмад ябуулгада оруулха байна.

— Хоёрдохёор, ниитын хүгжэлтэдэ тодорхойгоор, түүхэһээ үндэһэлжэ хандаха, оршон байдалые һайтар хараадаа абаха, бүхы үзэгдэлнүүдэй дундаһаа гол шухала зүйлыень тусхайлан илгажа шадаха, хүсэнэй хубааралгые зүбөөр тодорхойлхо шухала.

Бодото байдалые тодорхойгоор шэнжэлхэ гээшэ ленинизмын гол удха, тэрэнэй бодото шанар болоно. Иимэ шэнжэлэлгэ хэгүй һаа, научна политика боложо шадахагүй. Бодото арга боломжые хэрэгсээнгүй, саг зуурын амжалта түйлаха [illegible] гол юумые тоонгүй байлгаһаа, ойрохон зуурын ашаг туһые бүхы хүдэлөөнэй ашаг туһаһаа дээгүүр болохо ябадалһаа [illegible]

зэлгые арга боло
дуулжа шададаггүй
лангүй хуули ёһо
дуулжа шадахагүй
тай юумэн политик
мэтын һэдэлгэнүүд
нуудай харшье һа
тай. Харшье дура б
тэй байгаа һаань, т
дол хооһон һанааш
тэрхэй балмад һэдэ
ха юм.

**— Гурбадахяар,
бэрилхы үүргыень,
далай хүгжэлтые
тэрэнэй эрхэ бол
мэдэрхэ ябадал бол**

Имагтал парти
үндэһэн хүсэл эр
хэйлэн бэелүүлнэ,
заланай түлөө
шана. Коммунизм
щество эмхидхэл

(Түгэсхэл
нюур

---

* Түгэсхэл. Эхиниинь манай газетын июниин 19—20-ной номернуудта.

БУРЯАД ҮНЭН
2-дохи нюур.
1963 оной июниин 21.

Нүхэр Л. Ф. ИЛЬИЧЕВОЙ hэhэн элидхэлэй түгэсхэл

...Эмхи гуримгүй, зада... ябадал коммунизмын ...а тон харша юм. Ком... ...ствын гүн шанар, гол ... эмхидэлтэй, шанга ...йхые, олониитын ажа... ...хы талые нэгэ гури... ...рилхые эринэ.

...нис байгуулалтын зо... шиидхэхэ хэрэгтэ эр... үндэhөөр хандаха яба... ...йна, гүрэнэй, ниитын ...удай бүхы hалбари... ...үүлхэ.

...да дүтэлхэ тума об... ...хы гэшүүдэй даадаг ...лам ехэ болоно. Тии... ...стско-ленинскэ теори ... тэрээниие бодото ажал ...адамараар хэрэглэхэ, ...үдэлмэриие шэнжэлхы ...й үндэhөөр эмхидхэхэ ...нист бүхэнэй урда, ...ртиин хүтэлбэрилхы хү... ...дэй урда табигдадаг ...рилтэ болоно.

... бүхы ажал ябуулгаара, ...аал бодолой талаарше, ...дэм ухаае үндэhэ бол... ...нэ, совет общиествын ...энжэлхы ухаанай үн... ...эрилнэ.

XXII съезд, партиин ...соёл сурталай хүдэл... ...рилгые, шэглэл ба гол ...е тодо hонороор тодор... ...аа. Энээнэй амжалтань ...йна комитедүүдэй ба ...удай эмхидхэлэй хү... ...м хэмжээнhээ дулды... Ямаршье эмхидхэлэй... ...али политическэ хэм... ... бэелүүлхын тулада ...ай хүдэлмэреэр үдэ... суртал-хүмүүжүүлгын ... мүн лэ эмхидхэлэй та... ... эрилтэ табигдана.

...талай ба эмхидхэлэй ... тааруугаар ябуулха ...н ажал ябуулгын зай... ... нүхэсэл болоно.

... организацинууд улад ...политическэ хүдэлмэри ...нилээд ехэ, түгэс дүй ...лоод, соёлой ба эмхид... ...мэреэ үрэтэй hайнаар ... ябуулна. Үйлэдбэриин ...талжа партийна хү... ...шэнэдхэгдэн хубилтаг... ...ээ, орон доторхи соёл ...уулга бүри hайнаар ...рэниие улам тодорхой, ...үлөө ехэтэй болгохо ...рга **боломжонууд хан...** ...эбэшье иимэ юумэн ..., өөрөө бүтэхэ гээд ...огүй.

...й дунда эмхидхэлэй ...лын хүдэлмэри үдэр ...исэ ехэтэй, тодорхой ...улха гээшэ партийна ...лай ажал ябуулгын ...йл болоно.

...айн шиидхэбэринүү... ...тэдэнээ бодото дээрэнь ...түлөө тэмсээгүй hаа, ... коммунистнууд болон ... хүнүүдые элсүүлээ... ... шиидхэбэринүүд хоо... ...болоод үлэшэхэ байна. ...үүжүүлгын хүдэлмэ... ...ай бүхы ниитын эм... ...хын түрүүндэ Сове... ...юзуудай, Залуушуулай ...зай хүсые бүрин хэ... ...лди.

...эй бодомжын ёhоор, **...путадуудай Советүү...** ...э хабаадаhан улад зон ...дэhэн юумэнhээ бэшэ, ...гөө бодото дүй дүр... ...унис байгуулалтын ...ын шэнэ журам тог... ... үнэхөөрөө hайнаар ...г байна. Советүүд ха... ... политическэ эмхи, ...орюулагдаhан ниитын ...ргуули болоно. Эдэнэй ...оммунизм тээшэ ураг... ... бүримнай улам ехэ

... зэргэдэ 2 миллион ...адууд, 20 миллион ...мхидэнхэй. Энэмнай ...н бэ, соёл гэгээрэлэй ...дые коммунис ёhоор ... тулада али тухай ... шадаха байнаб. Со...

ветүүдэй соёл-хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие hайнаар эмхидхэхэ, Советүүдые тойрон нэгэдэhэн хүсэнүүдые хүдэлгэхэ, арад зоной соёл болбосоролые улам хүгжөөхын түлөө, шэнэ ёho заншал батадхан мандуулхын түлөө тэмсэлдэ эмхидхэн жагсааха шухала.

Соёлой болон хүмүүжүүлгын хүдэлмэри — ажалшадай депутадуудай Советүүдэй дүүргэхэ тон шухала уялга болоно.

Профессиональна союзууд дотор 66 миллион хүн нэгэдэнхэй. В. И. Ленин профсоюзуудые коммунизмын hургуули мүн гэжэ тоолодог байгаа. Советскэ профсоюзууд ехэ эрхэтэй, ажалшадые коммунис ёhоор хүмүүжүүлхэ ехэ зөөритэй, арга боломжотой. Тиин манай профсоюзууд коммунис ажалай түлөө тэмсэл эмхидхэхын, шэнэ техникэ нэбтэрүүлхын, үйлэдбэреэ улам hайжаруулхын тула үнэхөөрөө ехэ хүдэлмэри хэнэ. Мүнөө профсоюзуудай хүмүүжүүлхы үүргые бүхы талаарнь бүри ехэ болгохо зорилго табигдана.

Совет залуушуул наhанайнгаа арбан жэлые **Залуушуулай Коммунис Союзай** зэргэдэ ябажа гарана. Комсомол хори гара миллион хүниие элсүүлэн нэгэдүүлэнхэй. Залуушуулые хүмүүжүүлхын тула комсомолой зүгhөө нилээд ехэ хүдэлмэри ябуулагдана. Гэбэшье В. И. Ленинэй захяануудые, манай партиин эрилтые дүүргэхын тулада үшөө юумэ хэхэ ёhотой байна.

Дан эртүүр хүтшэрhэн, залуушуулай ууурашагүй сог залиинь, ехэ юумэ хэхые хүсэдэг эрмэлзэлтыень, hонюуша, абьяастай байhыень ойлгохоёо болиhон хүнүүд залуушуулай эмхиин хүдэлмэрилэгшэдэй дунда үзэгдэдэг байна. Залуушуулда суртал бодолой талаар нүлөөлхэ онол аргануудаа саг үргэлжэ нарижуулха, олон янзын болгохо хэрэгтэй. Үүсхэл, уран бэлиг, эдэбхи хэшээл ехээр гаргаха, залуу хүн бүхэндэ энэрхы, анхаралтайгаар хандаха шухала.

Ниитын хэрэгтэ эдэбхитэдые бүри олоор хабаадуулха гэhэн партиин хараа бодол hайн үрэ үгөө. Үргэн олон ажалшад ниитын хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадуулагдана. Ниитын олон тоото эмхинүүд, Советүүд болон комиссинуудые эмхитэй hайнаар хүдэлгэхэ, партийна организацинуудай зүгhөө залан ударидаха шухала. Соёл сурталай хүдэлмэриие эдэбхитэдэй хүсөөр бүтээлгэхэдэ, партийна хүтэлбэриин урда табигдадаг эрилтэ hуларха бэшэ, харин бүри ехэ болохо ушартай.

Партийна организациин зүгhөө соёл сурталай хүдэлмэриие хүтэлбэрилхэ хэрэгэй hуладхагдаhан газарта суртал-хүмүүжүүлгын хэрэг зайлашагүй задагайрдаг байна.

Уран hайханай творчестводо гараhан таарахагүй hэдэлгые Москвагай Уран зураашадай союзай отделениин, Москвагай Уран зохёолшодой союзай отделениин зарим уран зохёолшод, уран зураашад дэмжэдэг байhаниинь мэдээжэ. Тэндэ суртал-хүмүүжүүлгын хүдэлмэри муугаар ябуулагдадаг байhан. Театрнуудай, концертнэ эмхинүүдэй репертуар бүридүүлгые СССР-эй Культурын министерствын зүгhөө бүри hайнаар хүтэлбэрилхэ зэргэтэй байгаа. Дунда, дээдэ hуралсал хүтэлбэрилдэг министерствэнүүдтэ мүн лэ ехэ эрилтэнүүд табигдаха ёhотой. Эдэ министерствэнүүд залуу үетэниие хүмүүжүүлхэ, hургуулинуудые ажабайдалтай нягта холбоотой болгохо тухай Хуули бэелүүлхэ хэрэгтэ тохёолдоhон дутуу дундануудай түлөө харюусаха болоно.

Соёл сурталай хүдэлмэриин ямараар ябуулагдажа байhанай түлөө бүхы коммунистнууд харюусаха ёhотой. Коммунист боложо партида ороходоо, коммунис үзэл сурталай гол ёhонуудые бодото дээрэнь бэелүүлгын түлөө агууехэ харюусалга бэедээ даажа абадаг гээшэ.

Партийна хүдэлмэрилэгшэд, соёл сурталай эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэд, эрдэмтэд, уран мэргэжэлтэ интеллигенци, тайлбарилан хэлэбэл, эрдэм ухаанай сурталбүридүүлхэ, ажалшадай соёл болбосорол хүгжөөхэ даабари партиhаа абаhан бүхы хүнүүд, илангаяа ехэ үүргэ дүүргэдэг байна.

Чиновнигууд бэшэ, харин коммунис суртал бодол бэелүүлхын түлөө эрэлхэг зоригтойгоор оролдодог тэмсэлшэд, илангаяа суртал бодолой хүдэлмэри ябуулхадань партида хэрэгтэй. Албан хойрог хүниие халтад гэхэдээ бухгалтерай, сэбдэг садьхалтэй директорэй гү, али хэрзэгы шэрүүн управдомой тухэлтэйгөөр харуулдаг гээшэ. Тэдэ хойрог хүн олон нюуртай байдаг. Тэрэ хадаа хүмүүжүүлгын нарин, уран хэрэгтэшье шэбээлэн хоро хүргэдэг. Тиимэ хойрог этэгээд мянга дахин аюултай. Юундэб гэхэдэ, хүнүүдэй садьхэл бодолдо хоро хүргэхэ байна бшуу.

Үгэ хэрэг хоёрой алгасадаггүй байхые, партийна хүдэлмэриин үүсхэл ехэтэй байхые партимнай соёл сурталай хүдэлмэрилэгшэдhөө эринэ.

Коммунист бүхэн партиин эдэбхитэ тэмсэлшэ, тэрэнэй үзэл сурталые сэхэ шууд бэелүүлэгшэ байха ёhотой.

Манай парти үзэл сурталай хүдэлмэри хүтэлбэрилхэ хэрэгээ хэнтэйшье хубаалдадаггүй байгаа, хубаалдахашьегүй, марксистско-ленинскэ эрдэм ухаае хүтэлбэри болгон оронойнгоо суртал бодолой бүхы ажабайдалые залан ударидадаг байгаа, ударидахашье байха. Советскэ Союзай Коммунис парти — совет арадай политическэ, оюун бодолой вождь мүн.

***

Нүхэдүүд! Агууехэ, зориг бадаруулагша уг зорилго — коммунис общиество байгуулха зорилго манай ленинскэ партиин үмэнэ, совет арадай үмэнэ табигданхай.

Энэ уг зорилгодоо хүрэмэ байхя, бодото дээрэнь бэелүүлэлсэхэ гээшэ коммунистда, Советскэ Союзай эрхэтэндэ юунhээшье hайн hайхан хэрэг болоно. Кубын революциин вождь нүхэр Фидель Кастро совет арадые «Асари ехэ арад» гэжэ нэрлэн хэлэhэн байна. Манай арад тухай, манай парти тухай, манай парти болон гүрэнэй хүтэлбэрилэгшэ Никита Сергеевич Хрущев тухай Фидель Кастрын хэлэhэн ульhата үгэнүүд үнэн зүрхэнhөө үндэhэтэй, баатар габьяата кубын арадай халуун садьхалhаа эшэтэй.

Нүхэр Фидель Кастрын хэлэhэн энэ hайн hайхан, хани халуун үгэнүүдэйнь түлөө, хани барисаанай охито мэдэрэлэйнь түлөө совет арад гүнзэгы баяр баясхалан хүргэнэ.

Бидэнэр дабтагдашагүй үе сагта ажаhуунабди. Хүн түрэлтэнэй түнгалаг ухаан бодолтонгой хэдэн зуун жэлэй туршада hанаашалан садьхэhэн юумэн мүнөө үедэ манай орон дотор амжалтатайгаар бэелүүлэгдэжэ, дэлхэй дээрэ эгээн сэсэн байгууламжатай, үнэн зүб, энхэ hайхан общиество — коммунизм байгуулагдажа байна. Владимир Ильичэй уридшалан зааhанай ёhоор, «хүгжэлтэ дэбжэлтын юрэ буса гайхамшаг арга боломжо хангаhан, шэнэ байдалда» хүн түрэлтэнэй үнэхөөрөө хүрэжэ ерэhые совет арадай шэн зоригто ажал, габьяа түгэс тэмсэл, гайхамшаг түйлалтанууд эли тодоор гэршэлэн харуулаа.

Манай алдарта парти, тэрэнэй ленинскэ Центральна Комитет мүнөө сагай бодото сэсэн ухаан бодолой зула болон, амгалан байдалай ба коммунизмын хэрэгэй илалта түйлахын түлөө эсэшэ сусашагүй тэмсэнэ. Тиимэл хадань, дай жүрөөдэдэг империалис хархисууд зайлашагүй хосорон hалаха байhанаа мэдэржэ, ухаа мэдээ алдан гааралдана. Харин манай хэрэг, ленинизмын хэрэг — илагдашагүй мүнхэ!

Ленинскэ партиин хүтэлбэри, манай арадай барагдашагүй революционно эршэ хүсэн — коммунизмын түгэс илалта түйлаха эшэ үндэhэн болоно!

(Нүхэр Л. Ф. Ильичевой элидхэл ехэ анхаралтайгаар шагнагдажа, оло дахин альга ташалгаар угтагдаа).

...хайшалалгаа ...гэдхэе!

Түрүүшын үдэрhөө

...hо хайшалалгын ха... ...э. Сэлэнгын Ленинэй ...колхозойхид энэ харюу... ...ланиие богонихон бол... шанартайгаар үнгэр... ...лээд ехэ эмхидхэлэй ...э. Мүнөө жэлдэ тус ...ган хони хайшалжа, ...нарин, нарибтар ноohо ...удалдаха түсэбтэй юм.

...агаан алта» хуряаха ...ууд бригада бүхэндэ ...эб хэрэгсэлнүүдээр ...нхай. Хони хайшалха ...арай hарабшануудhаа ... хааха хорёо хаалта ...д түхеэрэгдэнхэй. ...-дахи, 2-дохи, 3-дахи ... хамта дээрээ 10 ...онид хайшалагдажа, ...центнер ноohон бэлэд... ...тушаагдаад байна.

...эхи бригадын хони... ...алагшад түрүүшын ...л hайнтай, эмхи гу... ...ллажа, түрүүшүүлэй

...й начальник Будаев ...ич жэл бүхэндэ энэ ...дэг, онол арга, дүй ... болонхой. Тиимэhээ ...адайнгаа хайшалаг... шанар hайнтайгаар, сабэрээр, түргөөр хайшалхын тула ехэтэ оролдоно.

— Хони хайшалха халуун хаhые тон богонихон болзорто, бүтээсэ ехэтэйгээр, гээлтэ хоролтодо оруулангүй үнгэргэлгэ, нэн түрүүн, ажалай эмхи гуримhаа дулдыдадаг гээшэ ааб даа. Бидэ шухала шухала хэрэгсэлнүүдээр хангагданхайбди. Мүнөө манай агрегадта 24 машинка хүдэлнэ. Республикынгаа 40 жэлэй ойн hайндэр хүрэтэр 8 мянган толгой хонидые хайшалха уялгатайбди. Энээнээ нэрэтэй солотойгоор бэелүүлхын тула бүхы хүсэ шадалаа элсүүлэн хүдэлнэбди. Олон хонидые хяргаhан, ноohо ехээр хайшалжа социалис мүрысөөндэ илаhан хүнүүд колхозой правлениин, парткомой зүгhөө үнэтэй шанда хүртэхэ юм,— гэжэ Дамби Дашиевич хөөрэнэ.

Хайшалагшад Сергей Мункоев, Света Батуева болон бусад залуушуул оренбургын арга хэрэглэн, үүсхэл оролдосотойгоор ажалланад. Тус агрегадаархин эхилhэн сагhаа хойшо 4 мянгаад хони hайн шанартайгаар хайшалжа, hайшаалда хүртэнэ.

Ханада үлгөөтэй тэбхэрхэн самбар дээрэ хүн бүхэнэй хэды килограмм ноohо, хэды толгой хони хайшалhые тэмдэглэхэ зуураа, бүридхэлшэ Цырен-Ханда Сагадаева игэжэ хөөрэбэ:

— Энэ самбарта хайшалагшадай үдэр бүриин ажалай дүн бэшэгдэдэг. Ноohо таhалжа, хэршэжэ, эндэ тэндэнь орхижо байгаад хайшалагшадта, хонинай арhа шархатуулагшадта шанга эрилтэ табигдадаг. Үдэрэйнгөө гуримые тон наринаар сахидагбди. Саг үргэлжэ шэнэ газетэ, журналнуудые үдын эдеэнэй забhарта hонирхон уншадаг, зүбшэн хэлсэдэг заншалтай болонхойбди.

Үнэхөөрөөшье, хайшалагшадые hаатуулхагүйн тулада нугархай вал, хүрсадаhан хутаганууд ходо бэлэн байдаг.

Замбуулинай захагүй дайда руу шармайн ниидэhэн совет эрхэтэд Валерий Быковский Валентина Терешкова хоёр тухай газетэдэ уншаад, дуулаад байхадаа, хүн бүхэнэй шарайда ехэ омогорхол, баярай тэмдэг үзэгдэнэ. Тиигэншьегүй яахаб даа! Хүн түрэлтэнэй түүхэдэ баhа нэгэ шэнэ хуудаhан нээгдэбэ ха юм. Шэдитэ онгосые жолоодоhон залуу басагаараа, хүбүүгээрээ омогорхоно бшуу. Игэжэ баяр баясхалангаар билтарhан эдэ хүнүүд улам hайнаар ажаллажа, түрэл партиингаа Пленумые ажалай эрхим бэлэгээр угтаба.

В. Будажапов,
ВЛКСМ-эй комитедэй секретарь.
Хяагтын үйлэдбэриин управлени.

КПСС-эй Центральна Комитедэй Пленум

Июниин 19-нэй үглөөнэй заседани дээрэ КПСС-эй ЦК-гай секретарь **Л. Ф. Ильичевой** хэhэн «Партиин соёл сурталай хүдэлмэриин ээлжээтэ зорилгонууд» гэhэн элидхэлые зүбшэн хэлсэлгэ үргэлжэлөө. Казахстанай Коммунис партиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь **И. Юсупов** трибунада гараба.

— ЦК-гай энэ Пленум Коммунис партиин болон совет арадай түүхэдэ тон шухала удха шанартай ушар хэрэг болоно,— гэжэ тэрэ хэлэбэ. Ленинэй наhа бараhанhаа хойшо hүүлшын жэлнүүдэйхидэл адляар манай партиин ажабайдал болон ажал ябуулгада ленинскэ ёho гурим иимэ тодо hонороор сахигдаагүй байгаа. Соёл сурталай хүдэлмэриин асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхын тула ЦК-гай энэ Пленум зарлаhан ушар шэнэ хүниие хүмүүжүүлхэ тон орёо асуудалые шиидхэлгэдэ ленинскэ ёho заншалые үргэлжэлүүлэн хүгжөөhэн ябадал мүн болоно.

Нүхэр Юсупов саашань хэлэхэдээ, соёл сурталай хүдэлмэриин гол асуудалнуудай нэгэн болохо ажалшадые интернационализмын үндэhөөр хүмүүжүүлхэ зорилгодо ехэ анхарал хандуулба.

Казахстанда ажалшадые интернационализмын үндэhөөр хүмүүжүүлхэ талаар ехэ хүдэлмэри ябуулагдана гэжэ нүхэр Юсупов тэмдэглэбэ. Аха дүү Узбекистанда хлопок таридаг 30 колхоз, совхозуудые, 3 миллионhоо дээшэ гектар газар казах арадай үгэhэн ушар хадаа интернационализмын үзэл сурталай бодото дээрээ бэелүүлэгдэжэ байhанай толотомо гэршэ болоно. Манайда ажалша хүн бүхэн иигэжэ бододог: газарай али нэгэ участогай ямаршье республикын мэдэлдэ байхань хамаагүй. Шухала юумэниинь юуб гэхэдэ, Эхэ оронойманай аша туhада тэрэ газар hайнаар лэ хэрэглэгдэхэ ёhотой. Бултанаймнай Эхэ орон нэгэ — Агууехэ Совет орон!

Үгэ хэлэгшэ Казахстанда ажаhуугшадай интернациональна хани барисаанай толотомо жэшээнүүд тухай хэлээ. Ленинскэ совхоздо ажаhуудаг ород Киричев, белорус — Баранчук, немец — Штольц болон бусад 15 национальностиин хүнүүд эбтэй hайнаар ажаллана. Тэдэнэр өөhэдынгөө ажахые түрүү зэргэдэ гарганхай. Республикымнай түрүү предприятинуудай нэгэн болохо Усть-Каменогорскын туулга-цинкын комбинадай хүдэлмэришэн Гусман Ибрагимов гал аюулhаа гүрэнэй зөөри хамгаалжа байтараа ехээр дүрэhэн байгаа. Тэрэнэй ами наhанда ехэ аюулай тохёолдоод байхада, ород Тимофеев, казах Бахтыбаев, татар Шамсудинов, бусад хэдэн олон хүдэлмэришэд өөhэдынгөө шуhа, арhа тэрээндэ үгэжэ абараа.

— Энэ ушар хадаа коммунизм байгуулжа байhан бидэнэр, совет хүнүүдэй hайн ёho заншал, «хүн хүндэ — хани нүхэр, аха дүү» гэhэн нангин ёho гуримаймнай бодото гэршэ болоно,— гээд оратор хэлээ.

Саашань нүхэр Юсупов Экибастуз гэжэ промышленна городой ажалшадай hонирхолтой үүсхэл тухай хэлэбэ. «Үхибүүдые хүмүүжүүлгэдэ бидэнэй хүн бүхэмнай харюусалгатай» гэhэн уряа доро тэдэнэр өөhэдынгөө городые коммунис ёhоор хүмүүжүүлгын город болгохо гэжэ шиидэнхэй. Коммунис ажалай бригадынхид hургуули болон hурагшадай түрэлхидтэй тон ехэ хүдэлмэри ябуулна. Энээнэй ашаар горнягуудай энэ городто үйлсөөр тоомоо таhаржа, зайжа ябаха үхибүүд үгы болоhон, hайнаар hурадаг үхибүүд олошорhон байна.

— Соёл сурталай хүдэлмэриие саашадань hайжаруулга, ажалшадые политическэ талаар хүмүүжүүлгэ социалис үйлэдбэриие шууд хүгжөөлгын тон ехэ арга боломжонуудай нэгэн болоно,— гэжэ КПСС-эй Куйбышевскэ промышленна обкомой нэгэдэхи секретарь **А. М. Токарев** хэлэбэ.

Центральна Комитедэй гол шухала эрилтэ — соёл сурталай хүдэлмэридэ ажахын, советскэ болон партийна организацинуудай зарим хүтэлбэрилэгшэдэй хайша хэрэгээр хандаха ушарые эрид шууд усадхаха гэhэн зорилго Куйбышевскэ областной партийна организаци табинхай. Мүнөө предприятинуудай олон хүтэлбэрилэгшэд, партийна болон советскэ хүдэлмэрилэгшэд ажалшадай дунда ходо элидхэл хэнэ. Тэдэнэй гэр байрадань ошожо, хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэнэ. Областиин партийна организацинууд эмхидхэлэй болон соёл сурталай хүдэлмэринүүдые таhаршагүй нягта холбоотойгоор үнгэргэхые оролдоно. Областиин промышленна бүхы предприятинуудай мастернуудта аттестат үгтэжэ эхилээ. Тиихэдээ мастерай гансахан ажалайнь шадабари мэргэжэлые харангүй, тэрэнэй эрдэм болбосорол, хүмүүжүүлгын хүдэлмэри ябуулжа шадаха байhаниинь хараада абана.

Партиин Центральна Комитедэй Пленумэй соёл сурталай хүдэлмэриин асуудалнуудые зүбшэн хэлсэжэ байhанда бидэнэр бултадаа баясанабди гэжэ «Известия» газетын главна редактор **А. И. Аджубей** хэлэбэ. Үгэ хэлэгшэ партиин hүүлшын арбан жэлэй туршада хэhэн ажал ябуулга тухай тогтобо. Арбан жэлэй саада тээ, Сталинай наhа бараад байхада буржуазна хэблэл болон политигууд «Россин доторой hандарал» тухай уридшалан хэлэдэг hэн. Арбан жэлэй саада тээ олон юумэн тон бэрхэшээлтэй байгаа гээд нүхэр Аджубей хэлэнэ. hанаад үзэел, энэ арбан жэл соо бидэнэр хайшан гэжэ ажаhуугаабибди, хайшан гэжэ hураабибди. Гэбэшье олон юумэндэ hураабди: юумые тодорхойгоор шиидхэдэг, бүтээсэтэйгээр ажалладаг, үнэн сэхэ, зоримгой байдаг болообди. Бидэнэр ленинскэ ёhоор ажаhуунабди, бултандаа зохид hайнаар ажаhуугдадаг болоо. Бидэнэр партиин ленинскэ штаб — Центральна Комитедэй Президиумhээ, манай Нэгэдэхи секретарь нүхэр Н. С. Хрущевhоо hургаал абанабди.

РСФСР-эй уран зураашадай союзай правлениин нэгэдэхи секретарь **В. А. Серов** мүнөөнэй искусствын гол шухала асуудалнуудта тогтожо хэлэбэ. Өөрынгөө арадта хододоо үнэн сэхэ байhан советскэ уран зурагай искусствын алдарта заншал тухай хэлэхэ зуураа, манай искусствын хүдэлмэрилэгшэд, шүүмжэлэгшэд уран зурааша залуушуулые буржуазна үзэл сурталай нүлөөhөө хамгаалха ёhотой гэжэ тэрэ хэлэбэ. Урдань өөhэдөөшье алдуу гаргаhан, залуу уран зураашадта алдуу хэхэдэнь «туhалhан» зарим шүүмжэлэгшэдэй мүнөө абьягүйхэн байдаг ушарта hанаа зоборитой байна. Тэдэнэр яахадаа иигэнэб, үшөө юу хүлеэнэб? Тэдэнэр өөhэдынгөө алдууе мэдэржэ, бодото социалис искусствын ёho журамай түлөө эдэбхитэйгээр тэмсэгшэдэй зэргэдэ орохо бээзэ гэжэ найдагдана гээд А. В. Серов мэдүүлээ.

КПСС-эй Башкирай обкомой нэгэдэхи секретарь **Д. Н. Нуриев** трибунада гараба. Республикынгаа промышленность болон хүдөө ажахын хүгжэлтэдэ түйлагдаhан амжалтанууд, башкир арадай культурна ургалта тухай тэрэ тогтожо хэлэбэ. Республика дотор тон олон hургуули, культурна гэгээрэлэй эмхи зургаанууд, техникумүүд, дээдэ hургуулинууд хүдэлмэрилнэ. Гансахан дээдэ hургуулинуудта 22 мянга шахуу хүн hуралсана. Дээдэ hургуулинууд болон научна шэнжэлэлгын институдуудта 500-hаа дээшэ наукануудай доктор, кандидадууд хүдэлнэ. Мүнөө республика дотор дээдэ болон тусхай дунда эрдэмтэй 122 мянга шахуу мэргэжэлтэд тоологдоно.

hүүлэй жэлнүүдтэ ажалшадай дунда политическэ хүдэлмэри ябуулха олон шэнэ гурим байгуулагданхай гэжэ нүхэр Нуриев хэлэбэ. Агитаторнуудай байшан, хүдөөгэй лекторинууд hайнаар хүдэлнэ. Башкирида арадай культурын 340 университедүүдтэ 13 мянга шахуу хүн hуралсажа, эрдэм болбосоролоо дээшэлүүлнэ.

Колхоз болон совхозуудта, промышленна предприятинуудта хүдэлжэ байhан хүнүүдэй гурбанайнь нэгэн политическэ эрдэмээ дээшэлүүлнэ. Соёл сурталай хүдэлмэриин гол дутагдалнууд — коммунизм байгуулгын тодорхой зорилгонуудтай нягта холбоогүйгөөр hуралсалай хүдэлмэри ябуулха ушар амжалтатайгаар усадхагдажа байна. Хүн зоной газетэ, журналнуудые захин абалга улам үргэдэнэ. hүүлэй арбан жэлэй туршада республикымнай газетэнүүдэй тираж 2 дахин ехэ болоо.

Гэбэшье республика дотор соёл сурталай хүдэлмэри коммунизм байгуулгын мүнөөнэй тон ехэ эрилтэнүүдые хүсэд hайнаар үшөөл хангажа шаданагүй. Тиимэhээ илангаяа хүдөө нютагуудай культурна гэгээрэлэй эмхи зургаануудай хүдэлмэриие эрид hайжаруулха хэрэгтэ онсо анхарал хандуулха хэрэгтэй. Республикын хүдөө нютагуудай олохон тосхонуудта зохид hайнаар кино харуулха байранууд үгы байhаар. Барилгын хүдэлмэри удаанаар ябуулагдана.

Башкириин 150 мянган коммунистнуудай арми соёл сурталай хүдэлмэриие үндэр хэмжээндэ табихын тула бүхы хүсэ шадалаа гаргаха гэжэ нүхэр Нуриев партиин Центральна Комитедые найдуулба.

СССР-эй Министрнүүдэй Советэй Кинематографиин талаар гүрэнэй комитедэй түрүүлэгшэ **А. В. Романов** үгэ хэлэхэдээ, манай кинематографи арад зонойнгоо дунда хүндэтэй болонхой гэжэ тэмдэглэбэ. hүүлэй жэлнүүдтэ партиин Центральна Комитет, Советскэ правительство соёл сурталай хүдэлмэриин гол участогуудай нэгэн — кинематографиин уг зорилго, ажал хэрэгыень hайжаруулха талаар хэдэ хэдэн шухала хэмжээнүүдые абаhан байна. Кинокартинануудые гаргалга тон ехээр дээшэлээ. Кино харуулгые үргэдхэхэ талаар долоон жэлэй түсэб болзорhоо урид дүүргэгдэбэ. Гэбэшье манай кинематографиин шанарынь арад зоноймнай духовно эрилтые үшөөл хүсэдөөр хангажа шаданагүй. Уран hайханайнгаа, идейнэ талаар hулахан картинанууд экрануудта харуулагдана. Коммунизм үргэн далайсатайгаар байгуулжа байhан мүнөө үеын бодото баатарнуудые үнэн зүбөөр харуулhан уран hайханай фильмнүүдые гаргаха гээшэ манай кинематографистнуудай гол зорилго болоно.

Партиин Татарай обкомой нэгэдэхи секретарь **Ф. А. Табеев** иигэжэ хэлэбэ:

— КПСС-эй XXII съездhээ хойшо үнгэрhэн саг коммунис байгуулалтын программые бэелүүлхэ талаар партиин, арадай хэжэ байhан асари ехэ ажал хэрэгүүдээр элирхэйлэгдэнэ. Нэгэ хүндэ hүгэдэн шүтэлгын хойшолонгуудые усадхалга, теори болон практикын нэгэдэлэй ленинскэ ёho гуримые hэргээн байгуулга партийна организацинуудай соёл сурталай хүдэлмэриие үргэдхэхэ, хэмжээень дээшэлүүлхэ талада онсо hайн эрхэ байдал байгуулаа.

Саашань үгэ хэлэгшэ Татарай коммунистнуудай партийно-политическэ, эмхидхэлэй хүдэлмэриин дүй дүршэл тухай хөөрэбэ. Шэнэ кадрнуудые — мэргэжэлтэй хүдэлмэришэд, хүдөөгэй механизаторнууд, инженерно-техническэ, творческо интеллигенци бэлдэхэ, хүмүүжүүлхэ хүдэлмэриин дэлисэ улам ехэ болоно.

Татар орон — Россин Федерациин республикануудай нэгэн мүн. Бүхы совет арадай туhаламжаар тэрэ гээгдэнги заха хизаар байhанаа Волго шадарай томо индустриальна, хүдөө ажахын, соёл культурын центр болон хүгжөө гэжэ нүхэр ...беев хэлэнэ.

Манай орондо национальна хани харилсаанай шэнэ шата нээгдэжэ, национальна соёл культура саашадаа бүхы талаараа хүгжэн, бэе бэедээ дүтэ боложо байна. Иимэ оршон байдалда СССР-эй арадуудай соёл культурын социалис ёhоной удха шанжыень саашадан хүгжөөхэ, тэрэнэй интернациональна үндэhэ hууриень бэхижүүлхэ гээшэ тон ехэ удха шанартай гээд үгэ хэлэгшэ мэдүүлбэ.

Ород хэлэнэй онсо ехэ удха шанартай байhан тухай, тэрэнэй нацинууд хоорондын холбоо байгуулдаг, нацинуудай соёл культурые баяжуулдаг, бэе бэедэнь дүтэлүүлдэг тухай тэрэ дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ үгөө.

СССР-эй композиторнуудай правлениин нэгэдэхи секретарь **Т. Н. Хренников** совет хүгжэмэй хүгжэлтын зам тухай хэлэбэ. Совет композиторнуудай олон зохёолнууд соо оло миллион хүнүүдэй ажабайдал, ажал, тэмсэл харуулагдана. Совет хүгжэмэй жэшээтэ hайн зохёолнууд соо манай арадай түүхые, манай ороной түүхые шудалжа болоно.

Парти, правительствын хүтэлбэрилэгшэдтэй литература болон искусствын ажал ябуулагшадай уулзалга уран hайханай хүгжэлтэдэ асари ехэ удха шанартай байгаа гэжэ тэрэ хэлэнэ. Тэрэ уулзалганууд коммунизм байгуултын үедэхи литература болон искусствын гол зорилгонуудые тодорхойлжо үгөө.

Манай хүгжэмэй хүгжэлтэдэ мүнөө үеын, ниитэ удха шанартай тематикын үүргэ жэлhээ жэлдэ дээшэлнэ. Имагтал энэ тематика совет хүгжэмэй искусствын гол шэглэл болонхой.

Саашань үгэ хэлэгшэ республиканuудай композиторнуудай өөhэдынгөө национальна ёho заншалые амжалтатайгаар хүгжөөжэ байhан тухай хөөрэбэ. Гэхэтэй хамта, национальна хүгжэмэй культура бэе бэедээ улам дүтэлнэ, бүхы социалис нацинуудай хүгжэмые нэгэдүүлдэг ниитэ зүйлнүүдээ улам дүүрэнээр, эли тодоор харуулна. Ород, совет композиторнуудай эрхим зохёолнуудай хажуугаар дэлхэйн концертнэ эстрадада Украинын, Грузиин, Армениин, Узбекистанай, Эстониин, Литвагай, мүн бусад республикануудай композиторнуудай зохёолнууд гаранхай.

Совет хүгжэмэй ажал ябуулагшад соёл сурталай байлдаан дээрэ боложо байhан хатуу шанга тулалдаан тухай минутыншье туршада мартанагүй. Энэ тэмсэлдэ манай hуури түрүүшын зэргэдэ юм гэжэ тэрэ мэдүүлбэ. Саашань нүхэр Хренников арад зондо эсэргүү баруунай буржуазин «искусство» гэдэгые шүүмжэлнэ. Тиихэ зуураа, совет хүгжэмшэдэй дайшалхы зорилго, саашадаа бэелүүлхэ хэмжээ ябуулганууд тухай тогтоно.

Үгэеэ дүүргэхэ зуураа, творческо хүдэлмэрилэгшэдэй нэгэдэмэл союз байгуулха тухай hанамжые тэрэ халуунаар дэмжэбэ.

Партиин Центральна Комитедэй июниин Пленум хадаа манай ороной ажабайдалда ехэ ушар хэрэг болоно гэжэ КПСС-эй Приморско промышленна крайкомой нэгэдэхи секретарь **В. Е. Чернышев** хэлэбэ. ЦК-гай ноябриин Пленумэй шиидхэбэринүүдэй ёhоор арадай ажахые партийна талаар хүтэлбэрилхэ хэрэгые шэнэдхэн hайжаруулhанай hүүлээр соёл сурталай хүдэлмэриие шангадхаха онсо hайн эрхэ байдал байгуулагдаа гэжэ тэрэ онсолон тэмдэглэбэ.

Саашань үгэ хэлэгшэ хүн зониие ниитын ажалда хабаадуулха талаар Приморийн хизаарай партийна организациин ажал ябуулга тухай хэлэбэ. Мүн далай соогуур тамаржа ябаhан загаhашадай, моряагуудай дунда хүмүүжүүлгын, соёл культурын хүдэлмэриие хайшан гэжэ эмхидхэдэг тухайгаа хөөрэжэ үгөө.

Пропагандистска, бүхы соёл сурталай хүдэлмэридэ манай орон дотор бии болгогдоhон шэнэ техническэ зэбсэгүүд, тодорхойлбол, телевидени ходо hайнаар хэрэглэгдэдэггүй байна. Телевидениидэ хүдэлхэ кадрнуудые hайнаар бэлдэхэ тухай тэрэ дэлгэрэнгыгээр хэлэжэ үгөө.

Алас Дурна зүгэйхидэй баатар ажал ном соо, кинофильмнүүд болон зүжэгүүд соо магтан hайшаагдаха байгаа. Гэхэтэй хамта, Алас Дурна зүгтэ творческо хүсэн бага гээшэ. Тиимэhээ ороной түб газарhаа литература болон искусствын ажал ябуулагшадай Алас Дурна зүг ошохо тухай тэрэ хэлэбэ.

Нүхэр Ильичевой элидхэл дотор найруулагдаhан соёл сурталай хүдэлмэриие шангадхаха талаар хэмжээнүүд коммунизм байгуулагшадай сахиха ёho заншалаар совет хүнүүдые хүмүүжүүлгэдэ туhалха байна гээд үгэ хэлэгшэ мэдүүлбэ.

**

Үдэшын заседаниин эхиндэ Пленумдэ хабаадагшад дэлхэй дээрэ түрүүшын эхэнэр-космонавт Валентина Владимировна Терешкова, космонавт Валерий Федорович Быковский заагдаhан районда амар мэндэ буугаа гэhэн нүхэр Н. С. Хрущевой мэдээсэлые үни удаан альга ташалгаар, амаршалгын үгэнүүдээр угтаба.

СССР-эй Культурын министр **Е. А. Фурцева** трибунада гарана.

Дэлхэй дээрэ түрүүшын эхэнэр-космонавт В. В. Терешковагай иигэжэ амжалта түгэсөөр ниидэхэ бүхы эрхэ нүхэсэл байгуулhанайнь түлөө партиин Центральна Комитедтэ, Н. С. Хрущевто бүхы совет эхэнэрнүүдэй үмэнэhөө тэрэ халуун баяр хүргэнэ.

Нүхэр Фурцева дэлгэрэнгы үгэ хэлэжэ, соёл сурталай хүдэлмэриин шухала асуудалнуудые табиба. Манай Эхэ ороной ухаан бодолой баялигуудые байгуулгада арад олониитэ эдэбхитэйгээр хабаадана гэжэ тэрэ мэдүүлээ. Арбан миллионhоо олон ажалшад уран hайханай самодеятельностьдэ хабаадана. Арадай театрнууд, арадай филармонинууд, заводуудай уран зураашадай студинууд, hайн дуранай киностудинууд, ниитын библиотекэнүүд бии болонхой.

Уран hайханай совет культура сэбэр hайхан үндэhэ hуури дээрэ хүгжэнэ гэжэ нүхэр Фурцева онсолон тэмдэглэнэ. Тэрэнэй онсо шэнжэнь гэхэдэ, партийна, арадай шэнжэтэй, ажабайдалые үнэн сэхээр харуулдаг байна. Имагтал энэ шэнжэ шанарынь манай литература болон искусствые үзэгдөөгүйгөөр өөдэнь үргөө.

Олон национальна совет культура болбол уласхоорондын хэмжээн дээрэ манай үзэл сурталые дэлгэрүүлнэ. Энээниие хилын саагуур аяншалдаг совет артистнуудай амжалта түгэс гастрольнууд элитээр харуулна.

Үгэ хэлэгшэ саашань искусствын хүгжэлтын дутагдалнуудта тогтожо, эдэ дутагдалнуудаа усадхаха талаар ямар хэмжээнүүдые абаха тухай хэлэбэ.

Искусство нэгэ газартаа тогтон байжа шададаггүй, тэрээндэ эрмэлзэл, хүгжэлтэ хэрэгтэй, шэнэ юумые зоригтойгоор бэдэрхэ шанар хэрэгтэй. Энэ талаар манай парти бүхы хүсөөрөө оролдоно.

КПСС-эй Хальмагай обкомой нэгэдэхи секретарь **Б. Б. Городовиков** үгэ хэлэжэ, Коммунис партиин национальна политикын аша туhаар Хальмагай республикын түгэсөөр оньhожоруулагдаhан хүдөө ажахытай, хүгжэжэ байhан промышленность болон соёл культуратай болоhон тухай хөөрэбэ.

Хальмаг ороной экономическа, культурна хүгжэлтэ — социалис байгуулалтын агууехэ бүлюк байhанай, совет арадуудай эбдэршэгүй хани барисаанай гэршэ мүн болоно. Хальмагта 30-hаа олон национальностьнуудай түлөөлэгшэд ажаhуудаг. Областной партийна организаци интернациональна хүмүүжүүлгын асуудалнууд тушаа гол анхаралаа хододоо хандуулдаг.

Совет Армиин, Далайн-Сэрэгэй Флодой Главна политическэ управлениин начальник Армиин генерал **А. А. Епишевтэ** үгэ үгтэнэ.

Совет ороной зэбсэгтэ хүсэнүүдэй түгэс хүсэн эрхим hайн сэрэгэй техникэ байхаhаа гадна, нэн түрүүн тэрэниие hайнаар шудалhан, марксизм-ленинизмын мүнхэ үзэл бодолоор хүмүүжүүлэгдэжэ байhан хүнүүд болоно. Тиимэhээ сэрэгшэдые дайшалхы бэлэдхэлтэй, мүн моральна талаарнь бэлэдхэн хүмүүжүүлхын тула бүхы соёл сурталай хүдэлмэриие саашадань үндэhөөрнь hайжаруулха нэн түрүүнэй зорилго бүхы Сэрэгэй советүүдэй, командирнуудай, политорганuудай, партийна, комсомолой организацинуудай урда табигдана гэжэ тэрэ хэлэнэ. Саашань үгэ хэлэгшэ сэрэгшэдэй дунда ябуулагдажа байhан соёл сурталай хүдэлмэриин дэлисэ тухай дэлгэрэнгыгээр тогтоо.

Партиин Тувагай обкомой нэгэдэхи секретарь **С. К. Тока** үгэ хэлэбэ. Тувагай арадай ажалай, соёл культурын амжалта тухай тэрэ дэлгэрэнгыгээр хөөрөө.

Тувагай коммунистнууд оронойнгоо бусад область, республиканuудай партийна организацинуудай жэшээгээр лекторинууд, культурын университедүүд, интеллигенциин советүүд, комплексно агитбригаданууд, нүүдэл клубууд, номой hайн дуранай киоскнууд гэхэ мэтэ соёл сурталай олон янзын хүдэлмэри дэлгэрүүлнэ. Ажалай алдар солын үдэр, хонишоной үдэр, врачай үдэр гэхэ мэтэ үнгэргэгдэнэ.

Центральна Комитедэй мүнөө боложо байгаа Пленум, тэрэнэй шиидхэбэринүүд коммунис байгуулалтын бүхы hалбаринуудта идейно-политическэ хүдэлмэриие шангадхан hайжаруулха дайшалхы программа болохо юм гэжэ нүхэр Тока мэдүүлбэ.

***

Июниин 20-до КПСС-эй ЦК-гай Пленум хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлhээр.

(ТАСС).

БУРЯАД ҮНЭН
3-дахи нюур.
1963 оной июниин 21.

Замбуулинай баатарнууд—космонавтнууд Валентина ТЕРЕШКОВАДА, Валерий БЫКОВСКИДО бухы дэлхэй альгаа ташана

ТАСС-ай мэдээсэл

«Восток-5», «Восток-6» онгосонуудай хамтын ниидэлгэ амжалтатайгаар дүүрэбэ.

В. Ф. Быковскиин жолоодожо ябаһан «Восток-5» замбуулинай онгосо июниин 14-дэ Москвагай сагаар 15 часта ниидээд, программынгаа ёһоор табан суудхэ соо замбуулинай ниидэлгэ хэһэнэй һүүлээр июниин 19-дэ 14 час 06 минутада Советскэ Союзай газар дээрэ хараалагдаһан районда буужа ерэбэ. «Восток-5» онгосо 119 часһаа үлүү саг соо ниидээ, энэ саг соо дэлхэй түбиие 81 дахин тойроо, 3300 мянган километр зайе гаталаа.

Дэлхэй дээрэхи түрүүшын эхэнэр-космонавт В. В. Терешковагай жолоодожо ябаһан замбуулинай «Восток-6» онгосо июниин 16-да 12 час 30 минутада дээшээ дэгдээ. Табигдаһан зорилгонуудай ёһоор замбуулинай «Восток-5» онгосын ниидэжэ ябаха үедэ «Восток-6» онгосо табигдаһан байгаа.

Программын ёһоор онгосонуудай хамтын ниидэлгэ гурбан суудхэ шахуу үргэлжэлөөд, июниин 19-дэ амжалтатайгаар дүүрээ. Замбуулинай «Восток-6» онгосо Советскэ Союзай дэбисхэр дээрэ хараалагдаһан райондоо 11 час 20 минутада буугаа. 71 часай турша соо онгосо ниидэжэ ябаа, энэ саг соогоо дэлхэйе 48 дахин тойроо, 2 миллион шахуу километр зайе гаталаа.

Ниидэжэ ябаха үедөө космонавтнууд онгосонуудаа жолоододог байгаа, тэрээн дээрэхи түхеэрэлгэнүүдые шалгажа ябаа, эрдэм-шэнжэлэлгэ хээ, газарай нюурые, дэлхэйн үүлээр хушагдаад байһые, нара, һара, мүшэнүүдые ажаглаа. Ниидэжэ ябаха үедөө тэдэ хоёр туршалгануудые хэжэ ябаа, Газарай татасаһаа гараад ябахадаа, тусхай упражненинүүдые хэдэг байгаа.

«Восток-5», «Восток-6» онгосонуудай хоорондо хоёр талын найдамтай радио-холбоон байгаа. Ниидэжэ ябахадаа, космонавтнууд ажаглалтануud тухайдаа хөөрэлдэжэ ябаа. Замбуулинай онгосонуудай радио-холбоон һайн байгаа.

Замбуулинай «Восток-5», «Восток-6» онгосонууд дээрэхи бүхы түхеэрэлгэнүүд, мүн тэрэшэлэн Газар дээрэһээ ажаглажа байһан бүхы хэрэгсэлнүүд ехэ һайнаар хүдэлөө. Телеметрическэ, телевизионно түхеэрэлгэнүүдэй найдамтай һайнаар хүдэлһэнэй ашаар космонавтнуудай бэе, онгосонууд дээрэхи түхеэрэлгэнүүд ходо шалгагдажа байгаа. Газар дээрэ тодхоогдонхой хэмжүүрэй тоогой түхеэрэлгэнүүд һайнаар хүдэлжэ, замбуулинай онгосонуудай ниидэжэ ябаһан тухай мэдээсэлнүүд хаһа саг соогоо абтажа байба.

Замбуулинай онгосонуудай доошоо орохо, бууха түхеэрэлгэнүүд хоорондоо тааралданги, һайнаар хүдэлөө.

Медицинын талаһаа, мүн телевизионно түхеэрэлгээр космонавтнуудай бэеые шалгахада, ниидэжэ ябаха үедөө космонавтнууд В. Быковский, В. Терешкова гэгшэд замбуулинда табигдахадаа, замбуулинаар олон хоногто ниидэхэдээ, Газар дээрээ бууба ерэхэдээ, бэень һайн байгаа. Замбуулинай ниидэлгын, Газарта бууһанай һүүлээр хоёр космонавтнуудай бэень һайн байба. Мүнөө эдэнэр амаржа байна, медицинын шалгалта гарана.

Замбуулинда хэгдэхэ эрдэм-шэнжэлэлгын ехэ программа дүүргэгдэнхэй. Замбуулинда удаан саг соо ниидэхэ үедөө эрэ хүнэй, эхэнэр хүнэй бэедэ ямар нүлөөтэй байнаб гэжэ олон үнэтэ ажаглалтанууд хэгдээ. Медико-биологиин талаар үргэн шэнжэлэлгэ хэгдээ. Замбуулинай жолоодогдодог онгосонуудые саашадань нарижуулхада хэрэгтэй болохо ехэ ажаглалтанууд хэгдэнхэй.

Космонавтнууд нүхэд В. Терешкова В. Быковский хоёрой хамтын ниидэлгэ хадаа замбуулин түбиие амгалан ёһоор шэнжэлхэ хэрэгтэ ехэ хубита нэмэри болоо, Эсэгэ ороной эрдэм техникын дээдэ хэмжээндэ байһые, совет хүнүүдэй баатаршалгые гэршэлэн харуулаа.

Н. С. Хрущев В. Ф. Быковскитой телефоноор хөөрэлдэбэ

Бууһанайнь һүүлээр июниин 19-дэ 16 час 48 минутада нүхэр Н. С. Хрущев космонавт В. Ф. Быковскитой хөөрэлдэбэ.

Энэ хөөрэлдөөнь бэшэжэ абаһанаа доро толилогдобо.

В. Ф. Быковский. Никита Сергеевич, Танда мэдээсэхыемни зүбшөөгыт: лётчик-космонавт подполковник Быковский түрэл газар дайдадаа амгалан һайнаар бууба ерээб. Гэмтэһэн, шархатаһан газар үгы, бэемни һайн.

Н. С. Хрущев. Валерий Федорович, иимэ гайхамшагта ниидэлгые амгалан һайнаар дүүргэһэнтэйтнай дашарамдуулан Танииe амаршалнаб, баатарлиг ниидэлгэ хэжэ, манай Эхэ ороной нэрэ хүндые улам үргэһэндэтнай Танда баясхалан хүргэнэб. Энэ хадаа манай хэрэгтэ, коммунизм байгуулгын түлөө хэрэгтэ ехэ хубита нэмэри болоно. Арад зон Танаар омогорхожо байна. Москвамнай Танииe ёһотоор угтахаар бэлдэжэ байна.

Бэеынтнай согтой дорюун байхые хүсэнэб, Москва ниидэжэ ерэхэдэтнай баатарые угтаһан ёһоор хүлеэн угтахабди.

В. Ф. Быковский. Никита Сергеевич, һайн даа, һайн!

Н. С. Хрущев. Партиин гэшүүндэ абтаһантайтнай дашарамдуулан амаршалхые зүбшөөгыт. Замбуулин түбидэ ниидэжэ ябаха үедөө партида абтаһан түрүүшын комсомол Та болонот.

В. Ф. Быковский. Никита Сергеевич, һайн даа. Партиин найдабариие дүүргэжэ шадахаб.

Н. С. Хрущев. Абяантнай ехэ дорюун байна, ямаршье гэмтэл, шарха үгы гэжэ ха гэжэ энэ абяагаартнай мэдэнэб.

В. Ф. Быковский. Никита Сергеевич, хуул эрхим һайн.

Н. С. Хрущев. Хаана буугаабта?

В. Ф. Быковский. Кустанайска областьдо.

Н. С. Хрущев. Уулзатараа баяртай, Москвада Танииe хүлеэнэбди.

В. Ф. Быковский. Никита Сергеевич, баяртай, һайн һайханиие Танда хүсэнэбди.

Н. С. Хрущев. Уулзатараа баяртай. һайн һайханиие хүсэнэб.

КПСС-эй ЦК-да

Нүхэр Н. С. Хрущевто

Космонавт Валерий Быковскиие КПСС-эй ЦК-гай тогтоолоор Коммунис партида абаһан тухай «Восток-5» онгосодо Танай эльгээһэн телеграммые ехэ баяртайгаар уншааб. Валериин эсэгэ, коммунист байһан туладаа, иимэ ехэ найдабариин түлөө омогорхоноб, Валерий агуу ехэ Ленинэй коммунистнуудай партиин ёһото гэшүүн ябажа шадаха байха гэжэ батаар найданаб. Гэртэхинэйнь доро дохиһон амаршалга хүлеэжэ абыт.

Ф. Ф. Быковский,
1929 онһоо КПСС-эй гэшүүн.
Москва, 1963 оной июниин 19.

Манай баяр

Коммунизм байгуулжа байһан совет Буряад ороной арад түмэнэй бүтээн байгуулалгын амжалтатай танилсаха гэжэ ерэһэн бидэнэрэй Мухар-Шэбэрэй аймагай «Коммунизм» колхоздо байха үедэ июниин 14-дэ Советскэ Союзай эрхэтэн нүхэр Быковскиин жолоодоһон «Восток-5» гэдэг хүлэг онгосын огторгойн гүндэ хөөрэһэн ябадалые совет арадтай нэгэн хамта баярлан, омогорхон хүлеэбэбди. Энэ хадаа манай эрхим хани болохо совет арадай түйлаһан баһа нэгэ айхабтар ехэ илалта гэжэ сэгнэжэ, үнэн зүрхэнһөө үрмашанабди. Совет арадта, тэрэ тоодо мүн Буряад уласай арад түмэндэ, ажал хүдэлмэридэнь, ухаан бодолойнь хүгжэлтэдэ, дэлхэйе шэнжэлхэ, огторгойе шэнжэлхэ талаар саашадаа толотомо ехэ амжалта, илалта түйлахыень юрөөнэбди.

А. Очирчултум,
М. Рэнцэн, Т. Бямбасүрэн,
Монгол Арад Уласай хамтаралнуудай даргаһар.

Валентина Владимировна Терешкова. ТАСС-ай фотохроника.

Чимит ДАРИБАЗАРОН

Космонавт басаганда

Ракетын һүртэ абяан сооһоо
Аялга дуушнье зэдэлбэ.
Аяар холын Замбуулинһаа
Аятай хүгжэм дэлдэбэ.

Ууган баатар Гагаринай
Уяхан аялга шэнги аад,
Үшөөл, үшөөл уяхан лэ —
Үргэн талым булжамаршуу.

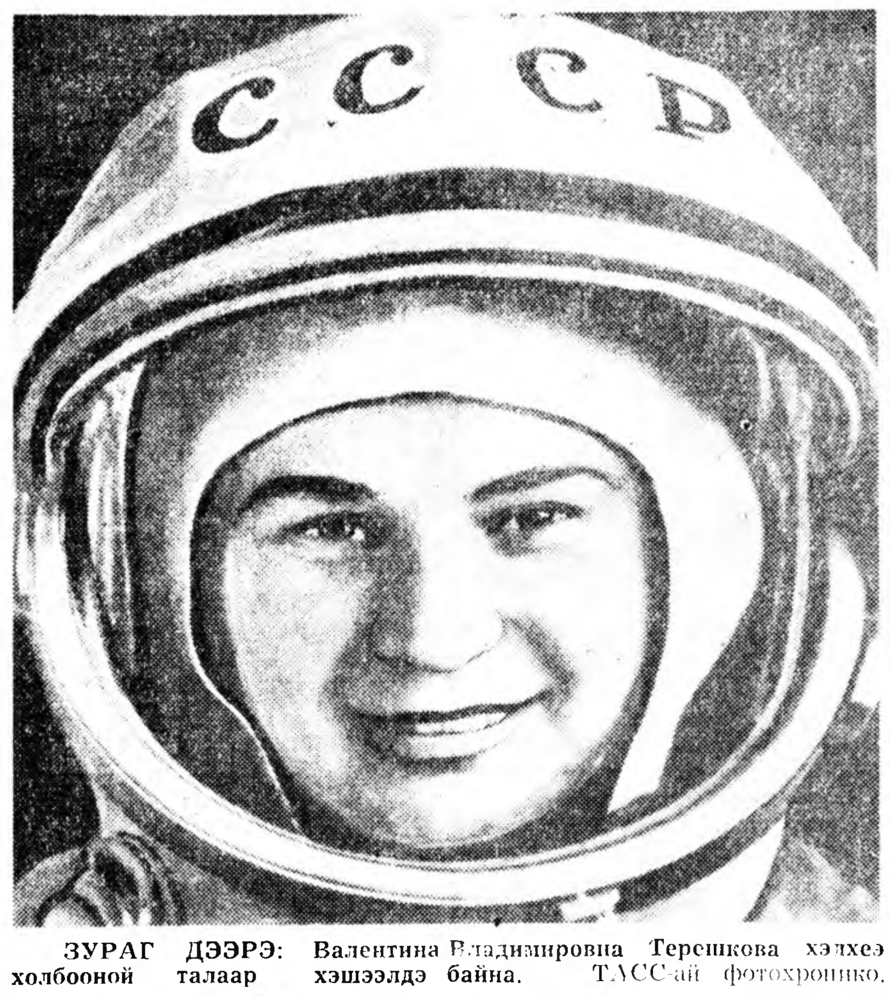
Бүмбэрсэг дэлхэйе бүхыдэнь
Бүһэлэн ниидэхэ шадалтай
Арадайм нангин үльгэрэй
Агуу гоохон дүүхэй.

Тэргэд мүнгэн һаратай
Тэмсэн, яаран уриддабал.
Энэ дэлхэйнгээ алдарые
Элитээр дээшэнь үргэбэл.
Оёоргүй холын
Замбуулинһаа
Омог хөөрөө соностобол.
Ород эхэнэр няд гэмээр
Орондоо, арадтаа элидхэбэл.

Залд гэһэн Замбуулин
Захагүй баяраар бусалбал.
Анха түрүүшынхеэ эхэнэрые
Айлшан болгон угтабал.
Совет оронһоо дэгдэһэн

Солото баатар басагамнай
Эгээл юрын эхэнэр лэ,
Эмхитэ комсомолой
гэшүүн лэ.

Эхэ нангин Буряадһаа
Эрхим зулгы басаганда
Найдал, этигэл түрэһэндөө
Нангин дуугаа үргэнэб!

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Валентина Владимировна Терешкова хэлхеэ холбооной талаар хэшээлдэ байна. ТАСС-ай фотохроника.

Н. ГЕНДУНОВА,
РСФСР-эй арадай артист, 6 хүүгэдэй эхэ

Валентина Терешковада

Зориг ехэтэй Валентина—
Зургаадахи Космонавт суурхабаш,
Зуралзан холуур ниидэжэ,
Зула мэтээр бадарбаш.
Валя Терешкова—космонавт
Баран зоноо баясуулбаш.
Булта басагад атаархажа,
Бусажа срэхыш хүлеэнэл.

Бэрхэш, Валя—космонавт,
Бэлиг ехэтэй басагамнай!
Аяар холын Буряадһаа
Амар мэндээ хүргэнэбди.
Аян замдаа һайхан,
Аятай ниидээд ерэхэдэш,
Улаанхан зүрхэнэй изагуурһаа
Угталсан шамаяа байхалди.

Бэрхэш даа, дүү басагамни!

Сиидэм хүхэ замбуулинай захагүй уужам дайда руу зориг түгэлдэр хүбүүдэйнгээ зорижол байхада, бүхы арадтаяа хамта баяса бэлэйб. Валерий Быковскиин ниидэһэн тухай дуулахадаа, үшөө нэгэ манай баатар хүбүүн, табадахи космонавт гайхамшаг амжалтын замаар дабина-ба, удаадахи — зургаадахинь ямар нютагай, хэнэй хүбүүн байгша ааб гэжэ хүсэд шэбшэжэ үрдеэдүйдэм... Оо, энэм юун гээшэб! Эхэнэр хүн замбуулинай дайда руу хүн түрэлтэнэй түүхэдэ эгээл түрүүлэн дэгдэбэ гэһэн мэдээсэл Москвагай радио манай холын Суулга нютаг асарбал даа.

Валентина Терешковагай намтар дуулаад байхадаа, тэрэнэй хүсэл эрмэлзэлэй ехэдэ баясэнгүй байхаар бэшэл. Валя басаган наһаараа намһаа хэды дүү юм байна. Тиимэл хадань, би тэрэниие дүү басагамни гэжэ нэрлэхэм. Мүнөө радиогой һүүлэй мэдээ дамжуулхадань тэрэ дары гүйжэ ошоод шагнанаб. Тиихэдээ, замбуулин соогуур ниидэн ябаа Валя дүүмни хэр байна ааб, даабаряа амжалтатайгаар дүүргэжэ ябана ха гү гэһэн бодолнуудта эзэлэгдэнэб.

Партиингаа, түрэл арадайнгаа даабариие Валентина Терешкова заатагүй дүүргэжэ, заагдаһан газартаа амжалтатайгаар буубал даа. Бэрхэш даа!

М. Перевалова,
Суулгын совхозой хүдэлмэрилэгшэ.

Гайхамшагта ниидэлгэ дү…

Замбуулинай онгосонуудай бууһан районһоо репортаж

Дэлхэй дээрэхи түрүүшын эхэнэр-космонавт—Валентина Терешкова түби дэлхэйе тойроһон замбуулинайнгаа аяншалгые мүнөөдэр дүүргэбэ.

Замбуулинай «Восток-6» онгосо дэлхэй түбиие 48 тойроод байхадаа, хараалагдаһан сагтаа доошоо орожо эхилээ.

— Онгосын тормозой двигательнүүд хүдэлжэ эхилбэ! — гэжэ операторай элидхэхые дууланабди.

Бууха районой командна пунктда абяа шэмээгүй. Наушнигуудые шэхэндээ хэһэн хүнүүд аппаратурын хажууда һуунхай дохёо шагнажа байна. Замбуулинай баатарнуудай дохёодо харюусан, хүнүүдэй захиралта үгэхэ абяан байд гээд лэ дуулдана. Бууха районой элдэб газарнуудта таража гараһан самолёдууд, вертолёдуудта захиралта үгтэнэ.

— Валя буугаад байна! — гээд оператор шэхэнһээ наушнигаа абангаа, баяртайгаар ооглобо.

— Эрхим һайн, эрхим һайн! — гээд «Чайка» «Ястреб» хоёрые совет газар дээрээ угтамжа эмхидхэһэн инженернүүдэй нэгэн хүхинэ.

Бууха газартань врачнууд, журналистнууд, инженернүүд баатарлиг космонавт эхэнэрые хүлеэжэ байгаа. Самолёдто һуулгагдаа гэжэ мэдээсэлые эндэ, командна пун… даа хүлеэнхэй.

Сэмбэшэн ябаһан ор… гурбан суудхын урда та… таршалга дүүрэбэ! Дэлхэй… лиард эхэнэрэй нэг… замбуулин түби руу т… ниидэжэ, 70 часай тур… аяншалһан энэ басаган… пунктда үлэһэн бүхы х… захаяа хүлеэжэ ядан бай…

Одоошье хүлеэжэ яда… сэлынь ерэбэ:

— Эрхим һайн! — гэ… дуулдаба. Космонавт Те… молёдто һуунхай. Бэень … хүхюун дорюун…

Дахяад хүлеэлгэн бол… Эхэ ороной үшөө нэгэ … та хүбүүн Валерий Бык… хэй түбиие тойроһон… ниидэлгэеэ дүүргэжэ ябаа… дээн оробо.

Валентина Терешковаг… 2 час 16 минута болоод… Быковский бууба ерэбэ… бэень эрхим һайн, сот…

Замбуулинай Восто… ток-6 гэжэ совет о… хамтын гайхамшагта ни… жалтатайгаар дүүрэбэ.

А. Н…
ТАСС-ай тусх…

Гоё даа, гоё!

«Захагүй» замбуулин худар Валерий Быковский жолоодогшотой «Восток-5» гэжэ онгосо ниидэбэ. Энэ ээлжээтэ ниидэлгэ урдахи космонавтнуудай илалтые арьбадхаха, замбуулин дэлхэйе шэнжэлхэ талаар үшөө шэнэ түйлалтануудые харуулхань ёһотой гэжэ һонирхоһоор байтарнай, Восток-6» дэгдэбэл! Онгосынь эзэн—эхэнэр, комсомол Валентина Владимировна Терешкова! Одоо гоё даа!

Эгээл түрүүлэн замбуулин руу зам хэн гаргааб? Совет ороной эрхэтэн Юрий Алексеевич Гагарин! Хэн хамагһаа урид бүмбэрсэг дэлхэйе хадэн хоногто гороолооб? Герман Степанович Титовнай! Анхан эхилжэ замбуулинай онгосоор хэд бүлэгөөрөө ниидээб? Манай хүбүүд Андриян Николаев, Павел Попович!

Мүнөө баһал совет арадай басаган Валентина хамагые ороилон, бүгэдые ахин, Эсэгэ оронойнгоо т… ухаанай ш… Газар түби… роод», Гала… ниидэжэ яба… лизм манду… мунизмын … жо ябаа жа… орондо эрэ… нуудэй эн… тэйе энэ ба… лэн гэршэл…

Баатар … гад! Алдар… аяншалгаа… тай дүүргэ… түгэс бусаб…

Д. …

Магтаалай дуу…

Баясан, гайхан,
Бахархан байһан
Һайхан сагаан
Һарын нэагуур,
Ханхинаса «Ура!»
Хашхаралдан байһан
Огторгойн олон
Ододой наагуур
Оронойнгоо тугые
Ошотуулан ябаһан,

Арадайнгаа нэрые
Алдаршуулан ябаһа…
Баатар зоригтой
Басагаяа магтан,
Хонгёо һайхан
Хоолой ниилүүлэн
Дууланабди баран…
Дунгинама һайханаар…

Ш. Н…

Советскэ Союзай, социализмын, эб… найрамдалай гайхамшагта илалт…

ПРАГА. Совет ороной баатар эхэнэр Валентина Терешковагай, тэрэнэй замбуулинай аха Валерий Быковскиин гайхамшагта илалта Чехословакиие доһолгоно. Эндэхи арад зон эдэнэртэ амар мэндые, һайн һайханиие хүсэнэ. Совет космонавтнуудай ниидэһэн үдэрһөө эхилээд, Прагын хэблэл түрүүшынгээ хуудаһануудые энээндэ зорюулна. «Замбуулиндахи басаганай миһэрээн», «Ородой үшөө нэгэ гайхамшагта хэрэг», «Одонуудай дунда үшөө нэгэ одон» — гэһэн гаршагтайгаар газетэнүүд ТАСС-ай мэдээсэлнүүдые, олон статьянуудые толилно.

БУДАПЕШТ. «Табадахи зургаадахи хоёр хамта замбуулинда ниидэнэ», «Дэлхэй дээрэхи түрүүшын эхэнэр-космонавт Валентина Терешкова подполковник Валерий Быковский хоёр түбиие тойроод хамта ниидэнэ», «Совет баатар басаган Валиие дэлхэйн арад зон амаршална» — гэһэн гаршагтайгаар Венгриин газетэнүүд «Восток-5», «Восток-6» онгосонуудай ниидэлгэ тухай мэдээсэлнүүдые толилно.

БЕРЛИН. Валентина Терешкова Валерий Быковский хоёрой удаан саг соо хамта ниидэжэ ябаһан ушар хадаа замбуулин түбиие шэнжэлхэ талаар Советскэ Союзай гайхамшагта илалтын гэршэ мүн болоно гэжэ ГДР-эй Гүрэнэй Соведэй түрүүлэгшын орлогшо, христианско-демократическа союзай генеральна секретарь Г. Геттинг ТАСС-ай корреспондентдэ мэдүүлбэ. Бүхы дэлхэйе доһолгоһон энэ гайхамшагта түйлалта хадаа совет эрдэм техникын барагдашагүй арга боломжотой байһые гэршэлнэ.

ГАВАНА. Совет космонавтнууд В. Быковский, В. Терешкова гэгшэдэй ниидэлгэ тухай мэдээсэлнүүдые газетэнүүдтэ толилһоор. Валентина Терешковагай алдар габьяа хадаа бүхы хүн түрэлтэниие, илангаяа дэлхэйн эхэнэрнүүдые, омогорхуулһан үйлэ хэрэг болоно гэжэ «Нотисиас де Ой» газета бэшэнэ. Засаг түрэеэ гартаа абаһан хүдэлмэришэд ба тараашад ямар ехэ бэлиг шадабаритайб гэжэ Советскэ Союз гэршэлэн харуулба. Һураха, ажаллаха арга боломжотой болоһон эхэнэр хүн юушье хэжэ шадаха гэжэ харуулнал.

ПАРИЖ. Парижай газетэнүүд нэгэдэхи хуудаһануудтаа замбуулинай баатаршалга тухай мэдээсэнэ. Замбуулин түбидэ түйлагдаһан энэнэй урда тээхи рекорднууд ахигдаба гэжэ «Монд», «Круа» гэжэ газетэнүүд бэшэнэ.

Замбуулинай совет онгосонуудай техническа талаараа нарин, дээдэ шанартай байһандань, дээшэнь дэгдээхэдээ, гайхамшагта мэргэн байһандань Франциин мэргэжэлтэд омогорхоно гээд хэблэл тэмдэглэнэ.

Замбуулин руу эхэнэр хүниие табихадаа, ородуудай ооһэдынгээ техникэдэ батаар найданги байһыень харуулна гээд «Франс-Суар» газетэ бэшэнэ. «Замбуулин түби руу түрүүшынхеэ эрэ хүниие табяад, удаань эхэнэрые табихадал, ёһото баатаршалга болоно. Энэнь түүхэдэ хэтэ мүнхэдөө үлэхэл».

НЬЮ-ЙОРК. Валентина Терешкова Америкын бүхы космонавтнуудай хамтадаа түйлаһан амжалтые буляа, — гээд ЮПИ агентствын корреспондент Г. Шапиро Москваһаа мэдээсэнэ.

Хоёр космонавтнуудые зэргэ замбуулин руу табиһан ушар хадаа замбуулинай онгосонуудай техникэдэ Советскэ Союзай түйлаһан шухала амжалтые гэршэлнэ гээд «Балтимор Сан» газетэ бэшэнэ.

Совет хоёр космонавтнуудые табиһан ушар хадаа совет космонавтые һарада эльгээхэ шухала алхам болоно гэжэ аэронавтика ба замбуулин түби шэнжэлхэ талаар национальна управлениин директорэй туһалагша Роберт Симонс мэдүүлбэ.

ОТТАВА. Замбуулин руу түрүүшын эхэнэрэй ниидэһэн ушар хадаа эгээл ехэ түйлалта болоно гэжэ Канадын элүүрые хамгаалгын министр Джулия Ламарш гэдэг ТАСС-ай корреспондентдэ мэдүүлбэ. Энээнтэй дашарамдуулан, Советскэ Союзые бултаараа амаршална. Валентина Терешковае гайхамшагта амжалтаарнь амаршалаад, энэ түйлалтань бүхы дэлхэйн залуу эхэнэрнүүдые омогорхуулхал гэбэ. Канадын эхэнэрнүүд Советскэ Союзай, бүхы дэлхэйн оронуудай эхэнэрнүүдтэй дуугаа нэгэдүүлэн, дэлхэйн түрүүшын эхэнэр-космонавтын илалтые амаршалжа байна.

РИМ. Замбуулинай «Восток-5», «Восток-6» онгосонуудай хамтын ниидэлгэ Италиин арад зоной анхарал татаһаар. Эгээн түрүүшынхеэ замбуулин руу ниидэһэн басаган Валентина Терешковагай илалтаар илангаяа омогорхоно, хүхинэ.

«Замбуулинһаа дамжуулга хэхэдэ телевизорэй экранда эхэнэр хүнэй нюурай харагдахада, хүнэй зүрхэ сэдьхэлые, ухаан бодолые хубилгана» — гээд Италиин эхэнэрэй центрэй вице-президент Амалия ди Вальмаран хэлэбэ. Зүрхэ сэдьхэлээ хүдэлгэнэбди, омогорхонобди».

ГААГА. Замбуулин түбиие шэнжэлхэ талаар Советскэ Союзай амжалтануудые США-гай түйлаһан үрэ дүнгүүдтэй сасуулхадаа, «Де фолькскрант» газетэ иигэжэ тэмдэглэнэ:

Ородуудай хамтаараа замбуулин руу ниидэлгэ хадаа хубиехалшa шэнжэ шанартай. Эрдэм техникын хүгжэлтэ иимэ амжалтада асарна, энээниинь хүсэхын т… кэ ехэ юумэ хэхэ ёһо… дуудай шэнэ ниидэ… бшуу. Ородууд өөдэнь… сэлээрээ һураггүй үл… на. В. Терешкова, В. Б… шэдэй замбуулинай … ехэшье, һайншье гэжэ… на. Замбуулинайнгаа … болготороо Америкэдэ … рэгтэй.

БАМАКО. Валентин… гай замбуулинай ни… Советскэ Союзай, со… найрамдалай гайхам… мүн болоно гэжэ Мали… һургуулиин директор … гэгшэ ТАСС-ай корре… дүүлбэ.

КАНБЕРРЭ. Тере… ский хоёрой ниидэлгэ… олониитэ һонирхоһоор…

«Замбуулин руу ни… да баатар зориг хэрэг… стралиин элитэ лётчи… ен Уолтон мэдүүлбэ. «… та эхэнэр байна».

Совет космонавтну… тухай мэдээсэлнүүд … жирһаа, Хельсинкиһо… хэйн бусад городу… байна.

Редактор …
М. Н. …

Манай адрес, телефон…

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Ул… ца ЛЕНИНА, 35. Телефоны: редактора — 23-67, зам… — 38-42, зам. редактора — 35-84, секретар… отделов: сельскохозяйственного производства и … жизни — 47-59, 35-14, промышленного производства … ной жизни — 48-89, 33-61, коррек торская — 35-95. … Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: идео… — 24-74, советского строительства и быта — 34-93, … ров и писем — 25-41, 38-30, информации — 32-74 в … 34-05.

гор. Улан-Удэ, типография Министерства куль… Бурятской АССР.

Н00455. Зак. …